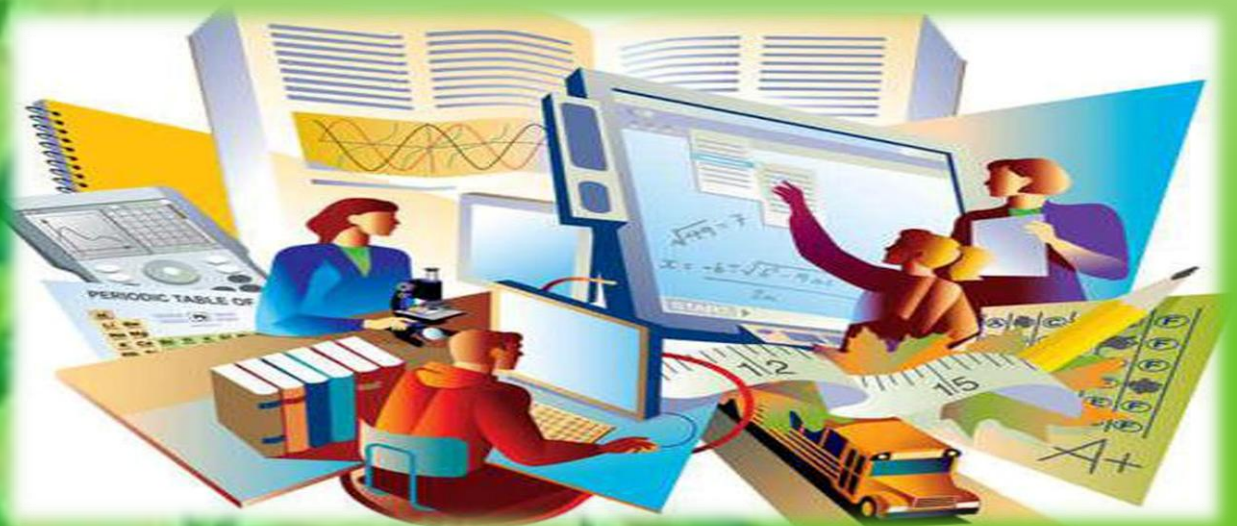

**А. А. Харківська
А. О. Кравченя**

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНФОРМАТИКИ**

Харків 2016

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

А. А. Харківська, А. О. Кравченя

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНФОРМАТИКИ**
Методичні рекомендації

Харків 2016

УДК 378.011.3-051:[004:005.6](072)

ББК 74.58.0+17+60.821.4

X 20

Рецензенти:

Лазарєв М.І. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії

Отрошко Т.В. – кандидат педагогічних наук, професор кафедри інформатики, декан факультету педагогічної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

X 20 Харківська А. А. Теоретико-методологічні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: методичні рекомендації / А.А. Харківська, А.О. Кравченя; КЗ «Харк. гум.-пед. акад.» Харк. обл. ради. – Харків, 2016. – 79 с.

У методичних рекомендаціях розкрито теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності управління цим процесом. Методичні рекомендації стануть у нагоді студентам, аспірантам та викладачам ВПНЗ.

УДК 378.011.3-051:[004:005.6](072)

ББК 74.58.0+17+60.821.4

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Протокол № 2 від 12 жовтня 2016 р.)

© ХГПА, 2016

© А. А. Харківська,

А. О. Кравченя, 2016

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики як педагогічна проблема.....	6
2. Сутність та структура професійної підготовки майбутніх учителів інформатики як педагогічна проблема.....	11
3. Теоретичний аспект управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики	31
4. Організаційно-педагогічні умови ефективного управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики ..	48
Післямова.....	64
Список використаних джерел	65

ВСТУП

Сучасні процеси в економічній, культурній, політичній сферах є причиною модифікації діяльності вітчизняного соціуму. Суспільство висуває нові реалії до фахівців, що зумовлює трансформацію вимог до якісної підготовки випускників вищих навчальних закладів, їхньої швидкої адаптації до соціально-економічних умов, інформатизації та індивідуалізації всього освітнього процесу.

У Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України зазначається, що метою розвитку педагогічної освіти є створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування особистості педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних і гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави.

У сучасній освіті загалом та вищій освіті, зокрема важливу роль відіграє професійна підготовка майбутнього вчителя інформатики. Слід зазначити, що належний рівень професійної підготовки не тільки є головним компонентом у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів інформатики, а й відповідає за якість упровадження сучасних інформаційних технологій у суспільство. Отже, в епоху інформатизації підготовка висококваліфікованих конкурентоздатних учителів інформатики набуває особливого значення. У зв'язку з швидкими інформаційними та технічними змінами сучасний студент має бути психологічно готовим до швидкого оволодіння новітніми інформаційними технологіями. Головним на ринку праці стає не обсяг засвоєних знань, а здатність до гнучкості та мобільності, бажання навчатися новому та впроваджувати його в освітній процес.

Разом з тим, проблема управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики ще недостатньо досліджена як в теоретичному, так і в методичному аспектах, що підтверджує актуальність розроблених методичних рекомендацій.

1. Якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики як педагогічна проблема

Сучасна освіта виступає одним з головних чинників соціально-економічного розвитку держави, є інвестицією у майбутнє країни, поряд із охороною здоров'я, юридичним захистом, пошуком інформації тощо. Це значно підвищує цінність професійних кадрів, а отже, визнання освіти та професійної підготовки високим надбанням суспільства.

А. Харківська наголошує, що система освіти в кожній конкретній країні пов'язана з її суспільно-культурним середовищем і виробничо-технологічною базою великою кількістю складних функціональних залежностей і відношень. На сьогодні, коли в розвинених країнах практично розв'язано задачу всезагальної середньої освіти, а вища стала більш необхідною, вказані відношення та залежності по праву зайняли одне з провідних місць серед суспільних та державних пріоритетів. Це особливо торкається систем підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, ефективність роботи яких визначає не тільки стан економіки країни, але й перспективи її подальшого процвітання за умов все більш гострої конкуренції в умовах «глобалізованого» оточення [106].

В умовах реформування українського суспільства зростає роль якісної вищої освіти й, відповідно, посилюються вимоги до галузевих стандартів та приведення їх у відповідність до світових стандартів. Освітня політика держави має містити розробку напрямів розвитку вищої освіти за профілями та спеціальностями, ініціювати створення довгострокових науково обґрунтованих нормативів і положень.

У Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, зазначено, що показники якості вищої освіти в Україні є доволі неоднорідними. З одного боку, за кількісним показником – охоплення вищою освітою – Україна перебуває в числі перших 10-15 країн світу. Зокрема, високі показники має математична і природнича освіта – Україна посідає тут

місце не нижче 50-го. Проте за якістю освіти з менеджменту місце України коливається біля сотого [90].

Рейтингові позиції України за складовими Глобального індексу конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report) [22] (дослідження Світового економічного форуму) подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Рейтингові позиції України щодо якості вищої освіти

№	Характеристика	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
1	Якість системи освіти в цілому	56	62	70	79	72
2	Стан вищої і професійної освіти (в цілому)	46	51	47	43	40
3	Якість освіти з менеджменту бізнесу	108	116	117	115	88
4	Якість початкової освіти	49	52	43	37	40
5	Якість вищої математичної і природничої освіти	42	36	34	28	30
6	Охоплення вищою освітою	8	7	10	10	13
7	Кількість країн, що брали участь у дослідженні	139	142	144	148	144

Аналіз даних, що наведені у таблиці 1.1., свідчить про таке: стан якості вищої освіти в Україні в цілому, відповідно до вимог міжнародних стандартів, є задовільними; за показником № 2 (Стан вищої і професійної освіти(в цілому)) та № 3 (Якість освіти з менеджменту бізнесу) має тенденцію до зростання, проте незначну. Ці дані підтверджують доцільність обраного Міністерством освіти і науки України курсу на розвиток професійної освіти, адже суспільство вимагає висококваліфікованих і компетентних фахівців.

Вища професійна освіта розвивається так, щоб повноцінно та якісно забезпечити стимулювання всебічного гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця, його професійних компетентностей. Вищі навчальні

заклади на сьогодні взаємодіють із ринком праці, партнерами, іншими ВНЗ, щоб забезпечити сучасну якісну професійну підготовку майбутніх фахівців.

Т. Белявцева та Н. Пономарева зазначають, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вносить певні зміни у зміст підготовки майбутнього вчителя, зберігаючи кращі надбання педагогіки минулого і враховуючи перспективні. Виникає необхідність коригування змісту і наповнення інформатичних дисциплін, оновлення методів та інструментів, які використовуються у процесі навчання майбутніх учителів, для повноцінної педагогічної діяльності, творчості, самореалізації у суспільстві. Широке впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес вимагає від кваліфікованого фахівця мати знання, що складають основу інформатичної підготовки майбутніх учителів. На сьогоднішній день вже накопичено певний досвід застосування інформаційних та мережних технологій у навчальному процесі. На даному етапі становлення інформаційного суспільства та «суспільства знань» відбувається інтенсивний пошук методик комп'ютерного та Інтернет-навчання [6].

У наукових працях М. Жалдака, Н. Морзе, Т. Отрошко, А. Харківської та багатьох інших науковців зазначається, що у зв'язку зі стрімким розвитком інформаційного суспільства, глобальним технічним прогресом останніх років, значним реформуванням нормативно-законодавчої бази вищої освіти виникає низка проблем щодо професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, які впливають на якість підготовки цих фахівців.

Так, С. Овчаров у своїх дослідженнях виділяє проблеми якісної професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: низький рівень шкільної підготовки студентів із інформатики, що гальмує процес професійної підготовки (на початковому етапі навчання є відновлення та доповнення шкільних знань із інформатики); рівень володіння англійською мовою, оскільки конструкції мов програмування базуються саме на ній; уміння використовувати в освіті Web-технологій, які є одним із найперспективніших напрямів інформатизації галузі. Отже, учитель

інформатики повинен отримати у ВНЗ відповідну підготовку: наочну, методичну і спеціальну. Також дослідник зазначає, що сучасні тенденції розвитку освіти (безперервна, відкрита, дистанційна освіта тощо) піднімають питання про необхідність оволодіння вчителем методами й засобами створення власних освітніх ресурсів, у тому числі й Web-сайтів навчального призначення [61].

О. Співаковський у свою чергу виділяє такі проблеми якісної професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: недостатня підготовка майбутніх педагогів до застосування в навчальному процесі комп'ютерних програм навчального призначення. Отже, здобуваючи фахову освіту, майбутній учитель інформатики повинен опанувати навички роботи із сучасними педагогічними програмними засобами в контексті професійної діяльності [87]. Ще однією проблемою автор вважає періодичну перепідготовку вчителів інформатики на курсах підвищення кваліфікації при інститутах післядипломної педагогічної освіти.

До перерахованих проблем також слід віднести застарілий або недостатній парк технічного обладнання, що призводить до невідповідності знань студентів із архітектури комп'ютера, його прикладного програмного забезпечення, новітніх ІТ-технологій, до вимог сучасності та може уповільнити освітній процес.

Так, наприклад, у загальноосвітніх навчальних закладах Харківської області станом на 2014 рік налічувалося 15923 комп'ютери, середній показник навантаження на 1 комп'ютер по області складає 22 учні, у тому числі по сільських районах – 12 учнів.

Ще однією проблемою є те, що не всі навчальні заклади в умовах глобалізації та інформатизації освітнього процесу мають підключення до мережі швидкісного Інтернету (мають лише 10-15 % ЗНЗ), хоча станом на 2014 – 2015 навчальний рік підключення до мережі мають 98 %, у сільських районах – 97 %, (див. рис.1.1) [71].

Рис. 1.1 Підключення загальноосвітніх навчальних закладів до мережі Інтернет у %

Рис. 1.2. Забезпечення навчальних закладів мультимедійним обладнанням

Також на якість довузівської підготовки студентів впливає мультимедійне забезпечення освітнього процесу (див. рис.1.2.). Так, наприклад, у 2014 році по Харківській області тільки 457 навчальних закладів (57 %) мали мультимедійне обладнання (179 інтерактивних дошок, 595 мультимедійних проекторів, 796 ноутбуків (комп'ютерів)).

Розв'язання проблем щодо забезпечення ЗНЗ сучасним технічним парком та швидкісним підключенням до мережі Інтернет передбачено

проектом Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 років [38], в якій зазначено «Забезпечити всі навчальні заклади широкодіагновим Інтернетом до 2020 року, зокрема завдяки державно-приватному партнерству».

За новими Державними стандартами, в рамках реалізації Державної цільової програми впровадження в освітній процес ЗНЗ сучасних інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків», починаючи з 2013 – 2014 навчального року започатковано вивчення предмета «Інформатика» з 2-го класу, що зумовило потребу у значно більшій кількості фахівців відповідного напрямку підготовки. Це стало ще однією проблемою сучасної вищої школи (необхідність збільшення ліцензованого обсягу, відповідно якісний професорсько-викладацький склад тощо).

О. Захар у статті «Моніторингове дослідження інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів інформатики як механізм управління професійним розвитком управління професійним розвитком» наводить такі статистичні дані: «У 2013-2014 навчальному році в загальноосвітніх закладах Миколаївської області частка вчителів, що не мають якісної фахової освіти з інформатики, збільшилася до 56 %» [30].

Не всі окреслені проблеми можуть бути вирішені за допомогою наукових розвідок. Так, оновлення технічного парку, наявність швидкісного підключення до мережі Інтернет тощо повинно вирішуватися на рівні виконавчих органів влади, спонсорів і партнерів. Проте, допомога у вирішенні інших проблем знаходиться в полі можливостей науковців.

2. Сутність та структура професійної підготовки майбутніх учителів інформатики

Перед вищою освітою в Україні поставлені складні завдання, виконання яких можливе лише за високої якості освітніх послуг.

На думку А. Харківської, ефективність та якість є ключовими параметрами, за якими судять про суспільно-економічну значущість сфери освіти. Але якщо ефективність зазвичай розглядається як економічна або економічно-управлінська траєкторія, то поняття якості, що включає в себе поряд із економічними соціальні, пізнавальні та культурні аспекти освіти, сприймається як всезагальна інтегральна характеристика освітньої діяльності, її результатів [106].

Дослідивши (див. табл.1.2) визначення поняття «якість» з'ясовано, що серед науковців немає єдності щодо сутності цього поняття.

Таблиця 1.2.

Дефініції поняття «якість»

№	ПІБ науковці	дефініції
1	Великим тлумачним словником сучасної української мови [11].	„якість – це об'єктивна, істотна, невід'ємна від буття внутрішня визначеність, цілісність предметів і явищ, завдяки якій вони є саме цими, а не іншими об'єктами”
2	С. Плаксій [70]	якість відбиває сталі й стійкі зв'язки складових елементів об'єкта, що характеризує його специфіку. Це дає можливість відрізнити один об'єкт від інших
3	Я. Яхнін [117]	якість як міра досягнення поставлених цілей
4	А. Субетто [91]	основу розуміння категорії "якість" складають такі положення: а) якість – сукупність властивостей; б) якість структурна; в) якість динамічна, вона змінюється під час виявлення її нових властивостей і залежить від управління процесом навчання, індивідуальних особливостей тих, хто навчається, і низки інших чинників; г) якість – поняття відносне і має два аспекти: відповідність стандартам і відповідність запитам споживача

5	В. Алексеев [4]	сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби
6	Тлумачний словник з інформатики та інформаційних систем для економістів [39]	1. Внутрішня визначеність предмета, яка становить специфіку, що відрізняє його від інших. 2. Ступінь вартості, цінності, придатності. 3. Характерна ознака, властивість, риса кого-небудь, чого-небудь
7	О. Данильян, О. Дзьобань, Ю. Калиновський [56]	1) об'єктивна і всезагальна характеристика об'єктів, що проявляється у сукупності їх властивостей; 2) як філософ. категорія, поряд з категорією кількість, відображає важливу сторону об'єктивної дійсності
8	Енциклопедичний словник [120]	філософська категорія, що виражає істотну визначеність об'єкта, завдяки якій він є саме цим, а не іншим. Якість – характеристика об'єктів, визначається в сукупності їх властивостей
9	Л. Петриченко [68]	об'єктивна, відносно стійка внутрішня визначеність цілісності предметів і явищ, а також специфічних груп предметів, колективів, систем, абстрактних уявлень
10	Міжнародна організація зі стандартизації (стандарт ISO - 8402) [97]	сукупність властивостей і характеристик продукції або послуг, що надають їм здатності задовольняти потреби є або, які будуть.

У таблиці 1.3. наведено диференціацію поняття „якість” за основними ознаками.

Таблиця 1.3

Диференціація поняття „якість” за основними ознаками

№	Ознаки	ПШБ науковців									10
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Великий тлумачний словником сучасної української мови	С. Плаксі	Я. Яхнін	А. Субетто	В. Алексєєв	Тлумачний словник 3	О. Данильчак, Л. Байрачна, О. Дзьобань	Енциклопедичний словник	Л. Петриченко	Стандарт ISO -8402
1	внутрішня визначеність, цілісність предметів	+					+		+	+	
2	відбиває сталі й стійкі зв'язки		+								
3	міра досягнення поставлених цілей			+							
4	сукупність властивостей				+			+	+		+
5	структурність				+						
6	динамічність				+						
7	відносність				+					+	
8	сукупність характеристик об'єкта					+					
9	ступінь вартості, цінності, придатності						+				
10	властивість						+				

Проаналізувавши визначення поняття «якість», можна зробити висновок, що це поняття розуміють як сукупність ознак, властивостей, характеристик предмета.

Необхідно підкреслити особливе місце, що займає визначення цього поняття у Концепції якості освіти: [40] «Освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має певну якість, що визначається як комплекс характеристик освітнього процесу, які послідовно та практично формують компетентності та професійну свідомість». Концепцією визначено три групи характеристик:

- якість потенціалу (якість мети освіти, якість освітнього стандарту, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази

освітнього процесу, якість викладацького складу, якість учнів, якість інформаційно-методичної бази);

- якість процесу формування професіоналізму (якість технології освіти, контролю освітнього процесу, якість мотивації викладацького складу на творчість та ефективність педагогічної роботи, якість ставлення учнів до освіти, інтенсивність освітнього процесу, управління освітою, методи презентації навчальних досягнень);

- якість результату освіти (усвідомлення професіоналізму, розпізнавання та реалізація індивідуальних здібностей та особливостей, працевлаштування, кар'єра та зарплата, оволодіння методологією самоосвіти, знання, практичні навички).

У Законі України «Про вищу освіту» якість вищої освіти трактують як – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти [75].

Під час Всесвітньої конференції з питань розвитку вищої освіти у XXI столітті [13] було запропоновано таке визначення: «Якість у сфері вищої освіти є багатобічною концепцією, яка повинна охоплювати всі її функції й види діяльності: навчальні й академічні програми; наукові дослідження й стипендії; забезпечення кадрами; студентів; матеріально-технічну базу; роботу для суспільства; академічне середовище».

Спираючись на це визначення науковці, Бренан (Brennan), Вільямс (Williams), Гаріс (Harris) та Макнамара (McNamara) трактують якість вищої освіти як багатоаспектну категорію. Вони пропонують робити акцент на реальних фактах та явищах діяльності певних навчальних установ і контролі за дотриманням системи стандартів [123].

Гервей (Harvey) та Грін (Green) розглядають якість вищої освіти як: спеціальний процес, що спрямований на позитивні результати на «виході»; процес удосконалення освітнього процесу; відповідність цілям, які враховують запити, вимоги й очікування споживачів; результат

капіталовкладень; трансформації, зміни, що розширюють можливості для студентів або виявляються у розвитку нових знань [124].

М. Тализін визначає «якість вищої освіти» як складну категорію, яка має певні властивості та характеризується багатовимірністю, багатоаспектністю та багатопараметричністю [92].

Теоретичний аналіз зазначених наукових праць і законодавчих документів щодо змісту понять «якість освіти» та «якість вищої освіти» показав, що невід'ємною її складовою є професійна підготовка, зміст і структура якої відповідно до даних, наведених у таблиці 1.1. «Рейтингові позиції України щодо якості вищої освіти», сьогодні потребує проведення значних реформ.

Якість професійної підготовки вчителів інформатики стає предметом вивчення з 1990-х років: концепції шкільного курсу інформатики аналізували О. Кузнецов, Е. Кузнецов, М. Лапчик, Н. Пак, В. Пугач та інші; методичні системи навчання інформатики в середній школі та вищих навчальних закладах розроблялися М. Жалдаком, Н. Морзе, Я. Сікорою, А. Харківською та іншими; використання інформаційних технологій у освітній діяльності висвітлено в роботах В. Бикова, Р. Гуревича, О. Меньяйленка, І. Підласого та інших; організаційно-педагогічні складові професійної підготовки вчителя інформатики досліджували А. Верлань, М. Жалдак, Є. Машбиць, Н. Морзе, Ю. Рамський, В. Руденко, О. Спирін та інші науковці.

О. Романовська під професійною підготовкою розуміє сукупність спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії [81].

На думку В. Ашумова, професійна підготовка – це організований, систематичний процес формування професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності [5].

М. Тализін зазначає, що професійна підготовка – це система, яка характеризується взаємозв'язком та взаємодією структурних і

функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, своєрідність, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності до професійної діяльності [92].

А. Дяків визначає професійну підготовку фахівців як складну психолого-педагогічну систему зі специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами відношень, особливостями навчального процесу, специфічними для фаху знаннями, вміннями і навичками [26].

Як стверджує Я. Яхнін, професійна підготовка у вищих навчальних закладах є складною багатфункціональною системою, яка об'єднується цільовою установкою і містить усі методи, види і форми навчальної і позанавчальної діяльності, що спрямовані на теоретичну і практичну підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності [117].

Підсумовуючи зміст наведених дефініцій поняття «професійна підготовка» з'ясовано, що більшість науковців визначають її як багатфункціональну систему, яка повинна забезпечити вихід професійних компетентностей студентів на якісно новий рівень.

На думку Н. Глузман, [17] професійна підготовка вчителя – формування у студентів умінь працювати з інформацією, аналізувати її та адаптувати до навчальних умов, а також усвідомлювати свою професійну роль щодо необхідності цих умінь і наявності професійно значущих якостей та здібностей.

Розкриваючи зміст цього поняття, автор не враховує, практичний досвід (виробничу практику) і професійний індивідуальний підхід до кожного майбутнього фахівця.

П. Яременко наголошує, що саме професійна підготовка вчителя є складним і багатогранним (цілеспрямованим) процесом оволодіння професійними знаннями, навичками та вмінням використовувати їх як для роботи, так і для науково-дослідної діяльності [116].

У систему професійної підготовки вчителя О. Пехота пропонує внести використання концепції професійної індивідуальності майбутнього вчителя.

Учений зазначає, що індивідуалізація підготовки фахівця є важливою умовою розвитку творчої особистості, а формування готовності до самовдосконалення та розвитку особистісних якостей є генеральним напрямом реформування педагогічної освіти [69].

Необхідність професійної індивідуальності як складової професійної підготовки також була обґрунтована у статті «Особливості індивідуального стилю діяльності вчителя інформатики» [104].

Проаналізувавши думки науковців щодо наявних проблем, з'ясовано, що першою особливістю якісної професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є володіння не тільки англійською, а й іншими іноземними мовами (французькою, німецькою, польською та ін.), адже новітні ІТ-технології розробляються багатьма мовами; ще однією особливістю якісної професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є комп'ютеризація освіти, запровадження дистанційного та мережевого навчання, розроблення педагогічних програмних засобів навчального призначення, які мають різні рівні складності та відповідають світовому науково-технічному рівню. З цієї особливості можна виокремити ще одну – здатність майбутніх учителів інформатики бути тьютором та фасилітатором педагогічного освітнього процесу; наступною особливістю якісної професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є наявність сучасного комп'ютерного обладнання, адже динамічність змін змісту інформативної освіти вимагає якісного та новітнього обладнання у зв'язку зі швидким розвитком інформаційних та технічних технологій (Веб 2.0, хмарні технології, навчальні онлайн-платформи тощо).

Аналізуючи суть якісної професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики, необхідно визначити принципи їх професійної підготовки.

Н. Морзе у науковій праці «Методика навчання інформатики як наука і як навчальний предмет у вищому педагогічному навчальному закладі»

зазначає, принципи навчання – це керівні ідеї, нормативні вимоги до організації і здійснення освітнього процесу. Принципи, як правило, приводяться до системи положень, на основі яких здійснюється навчання [54]

В. Кремень наголошує, що основними принципами підготовки фахівців є: відповідність підготовки потребам особи, суспільства, держави; пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; фундаменталізація, гуманістична спрямованість професійної підготовки; випереджальний характер; безперервність та ступеневість освіти [45].

Н. Павлова та Ю. Батишкін пропонують наступні загальні принципи професійної підготовки [66]: фундаментальність, універсальність, науковість, системність, інтегративність, варіативність, професійність, багаторівневність; зв'язок теорії з практикою; гармонійний розвиток особистості студентів; поєднання різноманітних форм, методів і засобів залежно від завдань і змісту навчальної діяльності; зв'язок змісту педагогічної практики з вимогами, що висуваються до особистості вчителя на сучасному етапі тощо.

Принципи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики розкрито в працях А. Єршова, М. Жалдака, В. Лаптева, М. Лапчика, Н. Морзе, С. Овчарова, Т. Отрошко, С. Савченка, О. Спіріна та інших.

Так, Н. Морзе запропоновані такі принципи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: науковості (у змісті освіти повинні знайти відображення новітні досягнення відповідної галузі знань з адаптацією на пізнавальні можливості учнів); доступності (навчання має проводитися так, щоб новий матеріал за змістом і обсягом був посильний для всіх учнів); посильної складності (передбачає ретельний відбір навчального матеріалу та видів завдань і вправ з урахуванням рівнів підготовки учнів); наочності (дозволяє досягнути компактності у викладанні нового матеріалу); активності (передбачає розумову активність учнів у процесі навчання); самостійності (зростає продуктивність навчання, вміння самостійно знаходити виходи зі скрутних ситуацій та користування літературою і комп'ютерними засобами); свідомості (цілеспрямований добір навчального матеріалу забезпечує

розвиток пізнавальних здібностей учнів); міцності (опанування комп'ютером та програмними засобами опрацювання інформації пов'язане з накопиченням засвоєного матеріалу); індивідуалізації і колективності навчання (реалізується у навчанні інформатики шляхом урахування індивідуально-психологічних особливостей учнів, що значно впливає на успішність) [54].

Зіставний аналіз різних принципів професійної підготовки дозволив виокремити такі принципи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Принцип наочності – підвищує засвоєння матеріалу, бо задіяні всі канали сприйняття студентів — зоровий, механічний, слуховий і емоційний.

Принцип візуалізації – витікає із принципу наочності: розробляється технологія візуалізації навчальної інформації. Візуалізація належить до процесу формування розумових образів.

А. Вербицький визначає процес візуалізації як згортання розумового змісту, включаючи різні види інформації, наочний образ; будучи сприйнятим, цей образ може бути розгорнутий і може служити опорою адекватних розумових і практичних дій. Процес візуалізації сприяє створенню проблемної ситуації, розв'язання якої здійснюється на основі аналізу, синтезу, узагальнення, згортання або розгортання інформації, тобто з включенням активної розумової діяльності. Викладач повинен використовувати такі форми наочності, які не тільки доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації. Чим більше проблемність візуалізації, тим вище ступінь розумової активності учня, стверджує А. Вербицький. Візуалізовані процеси стають підтримкою навчального процесу, в ході якого інтерактивна дошка є майданчиком найближчої зони навчання [12].

І. Роберт однією з найбільш значущих дидактичних цілей, яка-найбільш ефективно реалізується при використанні програмних засобів навчального призначення, визначає комп'ютерну візуалізацію навчальної інформації [80].

Реалізація принципів наочності та візуалізації одночасно дозволяє застосовувати принцип свідомості та активності, адже при побудові освітнього процесу за допомогою інтерактивної дошки студенти краще сприймають, розуміють сутність досліджуваного матеріалу, підвищується їхня розумова активність.

Принцип професійного розвитку направлений на вдосконалення методичної системи навчання майбутніх фахівців у ВПНЗ і має посилити професійну спрямованість усіх її компонентів, враховуючи при цьому зростаючі вимоги до рівня професійної компетентності.

І. Притуленко [74] звертає увагу на те, що склад функцій професійної підготовки визначається тим, які вміння необхідно формувати в процесі підготовки. Дослідник визначає такі функції, як: організаційно-інформаційну, аналітичну, конструктивну, дослідницьку.

У своїх роботах І. Полубоярина [73] зазначає, що професіоналізм і професійна компетентність учителя виявляються в основних функціях його діяльності: цілепокладальній, інформаційній, розвивальній, індивідуальній, стимулювальній, орієнтувальній, конструктивній, організаційній, комунікативній, гностичній.

У свою чергу Т. Отрошко у дисертаційній роботі «Система оцінювання технічної компетентності майбутніх учителів інформатики в процесі навчання комп'ютерних дисциплін» [65] виділяє такі функції професійної підготовки майбутніх учителів інформатики: більш точне визначення номенклатури і логіки розвитку значущих у професійному плані знань і вмінь; можливість більш точно визначити орієнтири в конструюванні змісту освіти; можливість розробити діагностичного вивірену систему вимірників рівня професійної компетентності майбутнього фахівця на всіх етапах його підготовки.

Функціями професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є:

- організаційно-інформаційна (забезпечує: швидке опанування роботи з освітніми та комунікативними web-технологіями; неперервне

надходження об'єктивної інформації до всіх суб'єктів освітнього процесу; сприяє інформаційному web-менеджменту);

- мотиваційна (сприяє підвищенню активності, інтересу до нових методик викладання фахових дисциплін (теоретичних основ інформатики, інформаційних систем, шкільного курсу інформатики та методики її викладання, використанню ІКТ у освітньому процесі, методики використання обчислювальної техніки у початковій та старшій школі тощо), новими ІТ-технологіями, хмарними web-сервісами, дистанційними платформами (вивчення їх специфіки та використання у власній діяльності), які направлені на вдосконалення професійної компетентності майбутніх учителів інформатики);

- розвивально-комунікаційна (направлена на всебічний гармонійний розвиток, саморозвиток майбутніх учителів інформатики за допомогою сучасних наочних інформаційних і технічних ресурсів, хмарних технологій, засобів комп'ютерного моделювання, комп'ютерної графіки, мультимедійних засобів сучасного фахового прикладного програмного забезпечення);

- аналітично-дослідницька (допомагає впорядковувати отримані знання, уміння та навички щодо теоретичних знань (архітектури комп'ютера, мов програмування, комп'ютерних мереж, основ штучного інтелекту), як засбів вирішення практичних завдань на основі використання ІКТ та зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу, розробку освітніх сайтів, блогів, форумів та платформ для здійснення науково-дослідної роботи з учнями).

Дані функції реалізуються через інтеграцію сучасних інформаційно-комунікаційних і педагогічних технологій, методів, форм і засобів навчання.

У ВНЗ підготовка за напрямами й спеціальностями фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами ступенево або неперервно, залежно від вимог до

рівня оволодіння певною сукупністю вмінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності [23].

Професійна підготовка бакалаврів і магістрів у галузі знань 01 Освіта зі спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика) та галузі знань 12 Інформаційні технології зі спеціальності 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології здійснюється на основі Закону України «Про вищу освіту», Освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ) та освітньо-професійній програмі (ОПП).

Освітньо-професійна програма є державним нормативним документом, який визначає нормативний зміст навчання, встановлює вимоги до змісту, обсягу та професійної підготовки, зокрема майбутніх учителів інформатики зі спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика) та 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології»

О. Кузнецов та С. Карієв наголошують, що «...зміст професійної та практичної підготовки майбутнього вчителя інформатики – найбільш слабка частина його професійної підготовки сьогодні» [47].

А. Харківська у статті «Аналіз шляхів удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики» зазначає, що суттєві зміни в інформатиці як навчальній дисципліні відбуваються через стрімкий розвиток інформаційних технологій, упровадження їх у різні види діяльності та вимагають нових підходів щодо цілей, змісту, засобів, методів і форм підготовки вчителів інформатики. Мета професійної підготовки вчителя інформатики має бути насамперед підпорядкована загальним завданням навчання, виховання та розвитку особистості, зумовлених актуальними і перспективними соціальними потребами, переходом до нового інформаційного суспільства [102].

На думку Н. Морзе [55], для вдосконалення структури та змісту професійної підготовки майбутніх учителів інформатики слід дотримуватися таких напрямів: модернізації програм професійної підготовки відповідно до сучасних тенденцій розвитку методичної системи навчання інформатики;

розвитку та доповнення змісту окремих тем програми «Методика викладання інформатики» елементами професійної системи навчання, які майже не відображені в чинних програмах цього курсу; безперервності системи навчання фахівця, підвищення ролі самоосвіти, що є особливо актуальним для майбутніх учителів інформатики у зв'язку із значною динамікою змін у змісті системи навчання інформатики та постійним розширенням сфери застосування комп'ютерів у освіті; забезпечення гнучкості системи підготовки, тобто диференціації і варіативності навчання залежно від різних чинників, максимальна орієнтація на індивідуальні можливості студентів; відкритості системи для впровадження нових і вдосконалення вже наявних модулів навчання.

А. Харківська зазначає, що вдосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики та використання науково-інформаційних технологій щодо навчання має відбуватися у таких пріоритетних напрямках:

1. Створення загальних інформаційних технологій навчання для різних навчальних дисциплін, орієнтованих на інформаційну підтримку різної форми навчальної діяльності.

2. Упровадження засобів НІТ, розробка нових компонентів методик викладання, створення інформаційно-навчального середовища у конкретних навчальних дисциплінах, дозволять враховувати можливі зміни у стані системи навчання дітей і вносити корективи в навчальний процес.

3. Створення предметно-орієнтованих інформаційно-освітніх середовищ навчання, що дозволяють використовувати технологію інтегрованого подання і якості знань з допомогою гіпермедіа, мультимедіа систем, електронних книжок тощо. Такі середовища дозволяють інтегрувати всі відомі педагогічні програмні засоби й реалізують ідею інноваційного підходу при створенні та використанні нових інформаційних технологій у навчанні.

4. Використання засобів комп'ютерних мережевих технологій обміну різноманітною інформацією між користувачами, для доступу до баз даних, бібліотечних фондів, ресурсів великих наукових центрів тощо. З розвитком комп'ютерних технологій і створенням глобальних інформаційних мереж дедалі активніше проявляється потреба у формуванні в учнів знань, умінь і навичок навігації в інформаційно-навчальному просторі з метою підвищення ефективності їх пізнавальної та практичної діяльності в умовах становлення інформаційного суспільства [102].

Спираючись на думки вищенаведених вчених і проаналізувавши освітньо-професійну програму підготовки бакалаврів та магістрів галузі знань 01 Освіта зі спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика) та галузі знань 12 Інформаційні технології зі спеціальності 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології, з'ясовано, що до сучасних фахівців цієї галузі висуваються високі вимоги, а саме: швидке опанування роботи з освітніми та комунікаційними web-технологіями (хмарні технології та розробка дистанційних курсів); володіння іноземними мовами на професійному рівні; здатність до самореалізації, самовдосконалення, рефлексії власної діяльності; комунікабельність, креативність, творчий потенціал, відкритість до діалогу, здатність сприймати від учнів нову інформацію щодо новітніх освітніх та ІТ-технологій; здатність до інформаційного та web-менеджменту; володіння сучасними педагогічними та програмно-методичними комплексами у контексті професійної діяльності [42].

Забезпечення цих вимог передбачено навчальним планом відповідної програми. У містяться такі цикли:

- гуманітарна та соціально-економічна підготовка (історія України, історія української культури, філософія, політико-правові засади сучасної держави (політологія, правознавство), правові основи діяльності вищої школи, ділова українська мова, сучасна українська мова та українська мова (за професійним спрямуванням), іноземна мова, фізичне виховання тощо);

- природничо-наукова (фундаментальна) підготовка (екологія та валеологія (анатомія, фізіологія, шкільна гігієна та основи екології, основи охорони праці, безпека життєдіяльності), вища математика (математичний аналіз, алгебра і геометрія, дискретна математика, теорія ймовірностей, математична статистика та основи наукових досліджень, методи обчислень), фізика, педагогічні інновації в навчальних закладах, статистичні методи в педагогічних дослідженнях, методи оптимізації, математичне програмування, цивільний захист тощо);

- загально-професійна підготовка (педагогіка (вища освіта та болонський процес, психологія, педагогіка, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності), методологія шкільного курсу математики (теоретичні основи математики, методика навчання математики));

- професійна та практична підготовка (інформаційно-комунікаційні технології (вступ до спеціальності, теоретичні основи інформатики, інформаційні системи, архітектура комп'ютера, прикладне програмне забезпечення, мови програмування, комп'ютерні мережі, Інтернет та Web-дизайн, комп'ютерне моделювання, основи комп'ютерної графіки), використання ІКТ у навчально-виховному процесі (використання ІКТ у навчально-виховному процесі, шкільний курс інформатики та методика його навчання, основи дистанційного навчання), методика викладання інформатики у вищій школі, ІКТ в освіті та науці, методика профільного навчання інформатики, основи штучного інтелекту та логічного програмування тощо);

- дисципліни самостійного вибору навчального закладу та студента (теорія суспільно-економічних знань (соціологія, економічна теорія), методологія шкільного курсу інформатики, мультимедійні засоби, методика їх створення та використання, соціальна інформатика, комп'ютерна математика, автоматизовані технології педагогічного моніторингу тощо).

Аналіз співвідношення дисциплін за циклами підготовки бакалавра із галузі освіта 01 Освіта зі спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика)

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, продемонстровано за допомогою діаграми (рис.1.3).

Навчальний план підготовки бакалаврів даної спеціальності наведено в Додатку А.

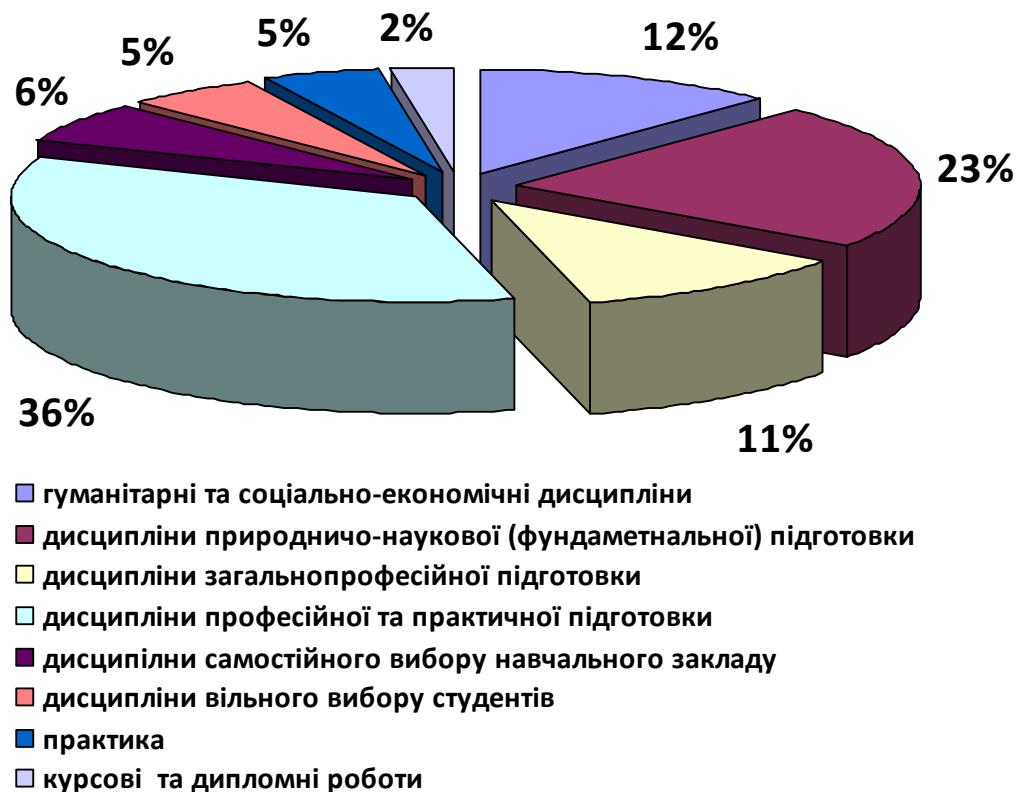

Рис. 1.3. Співвідношення дисциплін за циклами підготовки бакалаврів зі спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика) КЗ «ХГПА» ХОР

Співвідношення дисциплін, є достатньо виваженим. Однак підвищення якості професійної підготовки, потребує осучаснення структури професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, адже необхідно збільшити кількість годин на вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням та методик викладання фахових дисциплін з урахуванням комп'ютерних програм навчального призначення.

І. Притуленко у структурі професійної підготовки виділяє такі компоненти: інформаційну компетентність; ціннісно-мотиваційний компонент; особистісний компонент [74].

М. Захарійчук обґрунтовує структуру професійної підготовки за такими компонентами: визначення об'єкта спостереження, окреслення мети, складання плану, вибір джерел збору інформації про дитину, засобу фіксації фактів поведінки, обробка даних, висновки та їх реалізація [31].

Т. Отрошко зазначає, що структура технічної компетентності майбутніх учителів інформатики містить знаннєвий та особистісний компоненти. Науковець визначає їхній зміст на основі діяльнісного підходу, реалізація якого дозволила виокремити систему знань, умінь, навичок використання предмета (засобів) та реалізації процесу професійної діяльності вчителем інформатики (знаннєвий компонент); умови та результат реалізації діяльності сукупність професійно важливих якостей вчителя інформатики (особистісний компонент). Серед таких якостей Т. Отрошко виділяє: організацію та структурування власних знань; розв'язання проблемних ситуацій; одержання інформації з різних джерел (друкованих, електронних, у режимі комунікації з людьми); встановлення причинно-наслідкових зв'язків; представлення критичної оцінки; обґрунтування власної точки зору; робота в команді (колективі); гнучкість; креативність [65].

Т. Валюк, ґрунтуючись на дослідженнях М. Мирзоева, звертає увагу на те, що основою професійних якостей вчителя інформатика повинні бути такі компоненти:

- ґрунтовна психолого-педагогічна підготовка, що завжди реалізовується за допомогою таких дисциплін, як педагогіка, психологія, педагогічна діагностика тощо;
- теоретичні та практичні методи та засоби навчання інформатики, зміст шкільних курсів, навчальних посібників, підручників тощо;
- педагогічна практика [52].

В. Захарченко та Д. Парменова зазначають, що в структурі професійної

підготовки необхідно враховувати вимоги рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). Рамка кваліфікацій ЄПВО встановлює загальні параметри, в межах яких кожна країна має розробити власну національну рамку кваліфікацій, яка має безпосередньо впливати на програми вищої освіти (програми навчання). Рамка кваліфікацій ЄПВО надає опис загальноприйнятих першого, другого та третього циклів вищої освіти (бакалавр – магістр – доктор) на основі такого набору дескрипторів результатів навчання (навчальних результатів): знання та розуміння; застосування знань і розуміння; формування суджень; комунікація; уміння навчатися [94].

Проаналізувавши нормативні документи, науково-методичну та спеціальну літературу й розглянувши структури запропоновані різними науковцями, з'ясовано, що якісна підготовка майбутнього вчителя інформатики до професійної діяльності повинна мати таку структуру (рис.1.4)

Рис 1.4. Структура професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики

Запропонована структура (рис 1.4.) містить:

- теоретико-методичний компонент – включає лекційні (сформованість у майбутніх фахівців системи філософських, соціальних, психолого-педагогічних, професійних знань через проведення лекцій (лекція-шоу, лекція провокація, лекція вдвох, лекція «прес-конференція», лекція-інтерв'ю, лекція ситуація), практичні, семінарські та лабораторні заняття, вебінари, онлайн-конференції, які впливають на взаємодію теоретичних основ і методик викладання фахових дисциплін (методики викладання інформатики у середній та старшій школі, методики викладання у вищій школі, теоретичних основ інформатики, методики навчання основ програмування, методик дистанційного навчання);
- техніко-технологічний компонент – розкриває специфіку професійних знань із архітектури комп'ютера, технологій дистанційного та мобільного навчання, хмарних технологій комп'ютерного моделювання та комп'ютерної графіки, технологій програмування та web-програмування, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та науці й вміння їх застосовувати на практиці;
- професійно-педагогічний компонент – передбачає формування особистісних якостей, розвиток здібностей, набуття знань, умінь і навичок, необхідних для роботи з учнями, застосовується через проведення пропедевтичної, позакласно-виховної роботи з елементами інформатики, пробних уроків з інформатики, обчислювальної, переддипломної та асистентської практики, яка ґрунтується на методиці профільного навчання інформатики, основах штучного інтелекту та логічного програмування, основах офісного програмування та комп'ютерній графіці тощо;
- науково-дослідницький компонент – розкриває специфіку професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики через: написання курсових, дипломних і конкурсних робіт, участь у конференціях, семінарах і круглих столах, створення науково-дослідних проектів, сайтів, дистанційних курсів, упровадження в освітню діяльність хмарних технологій,

інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та науці, участь у фахових олімпіадах з інформатики, методики викладання інформатики, програмування, підвищення кваліфікації через проходження курсів, тренінгів, вебінарів, семінарів ІТ спрямованості тощо [43].

Якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики – це бажаний результат освітнього процесу, який характеризується взаємозв'язком і взаємодією між специфічними компонентами структури професійної підготовки (теоретико-методичним, техніко-технологічним, професійно-педагогічним, науково-дослідницьким) та відповідає міжнародним (ISO 9001:2015) та державним (ДСТУ ISO 9001:2015) вимогам.

Якість професійної підготовки майбутніх учителів інформатики загалом матиме результати, якщо буде саме управління цим процесом.

3. Теоретичний аспект управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики

У стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [211] зазначено, що метою реформ є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір. Виходячи з цього, освітній простір стає основним стратегічним напрямом державотворення України. Шляхи реформування вищої освіти визначені Законами «Про освіту» [76] та «Про вищу освіту» [169], Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років [38].

Є. Хриков наголошує, що реформування системи освіти завжди починається з певних змін в управлінні освітою. Тому ефективність освітніх процесів значною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності [110].

Теоретичні та методологічні засади управління якістю освіти свого

часу досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Алфімов, Е. Демінг, Дж. Джуран, А. Фейгенбаум, Л.Бадалов, А. Глічев, О. Криворучко, С. Савченко, Т. Сорочан, Є.Хриков, В. Шинкаренко та інші; управління якістю професійної підготовки: Г. Єльнікова, В. Луговий, Є. Лунячек, В. Олійник, Н. Протасова, А. Харківська, Є. Хриков та інші; використання інноваційних підходів до управління освітою: А. Гуралюк, В. Докучаєва, В.Лазарєв, В. Маслов, М.Поташник, О. Цимбал, Н. Шарата та інші.

Важливими є наукові доробки вчених, які дисертаційні дослідження присвятили управлінню якості в освітніх установах: Л. Петриченко «Управління якістю освіти у вищих педагогічних навчальних закладах» [68], О. Янко «Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу» [121], Т. Сич «Управління якістю освітньої діяльності шкілмистецтв в сучасних умовах» [84], Т. Лукіна «Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні» [48], Л. Прудіус «Управління якістю професійного навчання державних службовців в Україні: теоретико – організаційний аспект» [77], В. Стельмашенко «Організаційно-педагогічні засади управління якістю підготовки фахівців в коледжах України» [88].

Проте, не зважаючи на значну кількість наукових робіт щодо управління якістю освіти, проблема управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики розроблена недостатньо.

Розглянемо дефініції таких понять, як: «управління якістю» (табл.1.4), «управління освітою» та визначити суть поняття «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики».

Дефініції поняття «управління якістю»

№	ПІБ науковців	дефініція
1.	Національний стандарт України ДСТУ ISO 9000:2015[83]	скоординовані дії щодо спрямування та контролювання діяльності організації щодо якості
2.	Ю. Адлер [2].	скоординована діяльність, що полягає у спрямуванні та контролюванні організації щодо якості
3.	Г. Капінос [36].	вплив на виробничий процес із метою забезпечення необхідної якості продукції, містить у собі три елементи: суб'єкт управління (хто впливає), об'єкт управління (на що спрямований вплив) і сам механізм впливу
4.	А. Вакуленко [9]	складова менеджменту якості, що полягає у виконанні вимог до якості; це виключно діяльність оперативного характеру, спрямована на виконання вимог до якості, вилучення невідповідностей та проблем, пов'язаних з її недоліками
5.	О. Тарасова [93].	безперервний процес впливу на виробництво шляхом послідовної реалізації логічно взаємопов'язаних функцій з метою забезпечення якості
6.	Л. Клименко [51].	аспект виконання функцій управління, що визначають політику, цілі та відповідальність у сфері якості, а також здійснюють їх за допомогою таких засобів, як планування, оперативне управління, забезпечення якості та її поліпшення в рамках системи якості
7	М. Шаповал [114]	скоординована діяльність, яка полягає у спрямуванні та контролюванні організації (вважають сукупність людей та засобів виробництва з розподілом відповідальності, повноважень та взаємовідносин) щодо якості

Контент-аналіз поняття «управління якістю» наведено у таблиці 1.5

Таблиця 1.5

Контент-аналіз поняття «управління якістю» за основними ознаками

№	Ознаки поняття «управління якістю»	ПІБ науковців						
		1	2	3	4	5	6	7
		НСУ ДСТУ ISO 9000:2015	Ю. Адлер	Г. Капінос	Вакулєнко А.	О. Тарасова	Л. Клименко	М. Шаповал
1	Вплив на виробничий процес			+		+		
2	Скоординована діяльність		+					+
3	Скоординовані дії	+						
4	Діяльність оперативного характеру				+			
5	Безперервний процес впливу на виробництво			+		+		
6	Аспект виконання функцій управління						+	

Управління якістю безперервна скоординована діяльність, яка направлена на забезпечення якості певного виробничого процесу та є одним із елементів управління загалом.

Є. Хриков, наголошує, що визначення системи управлінських цінностей дозволить аналізувати, оцінювати керівну діяльність, обґрунтовувати напрями її розвитку. Окрім того, визначення системи управлінських цінностей дозволить зробити процес підготовки майбутніх фахівців більш цілеспрямованим. Науковець пояснює, що головною умовою розвитку освіти та управління освітою є зміна системи цінностей, а ефективність управління освітою певною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності [108].

В. Жуков зазначає, що управління освітою – це вид соціального управління, який підтримує системоутворюючі процеси в освіті [28].

Об'єктами управління освітою є навчально-виховні процеси та програмно-методичне, кадрове, матеріально-технічне, нормативно-правове їх забезпечення, метою – ефективне використання наявного в освітній сфері потенціалу, підвищення його ефективності [98].

Г. Цехмістрова та Н. Фоменко визначають управління освітою як цілеспрямовану діяльність з планування організації та контролю освітнього процесу з метою досягнення потрібного результату [113].

М. Шевченко під управлінням освітою розуміє особливий вид професійної діяльності, спрямований на систему освіти з метою забезпечення її життєдіяльності, динамічного розвитку. Суттю управління освітою є цілеспрямована діяльність держави щодо створення соціально-прогностичних, організаційно-правових, кадрових, психолого-педагогічних, матеріально-фінансових та інших умов, необхідних для оптимального функціонування і розвитку галузі, реалізації її мети, переходу в якісно новий стан та інтеграції до європейського освітнього простору [115].

С. Бобришева, Н. Колосової та Н. Куксенко наголошують, що «управління освітою» – це цілеспрямований, організований процес впливу на її структурні компоненти [7].

Проаналізувавши науково-педагогічну, спеціальну літературу з'ясовано, що управління освітою – це цілеспрямована професійна діяльність, направлена на досягнення освітніх цілей за наявності певних організаційно-педагогічних умов та компетентної управлінської діяльності.

І. Гнибіденко [18] розмежовує два підходи до управління якістю професійної підготовки.

Перший, на думку дослідника, вимагає відповідності певним державним і методичним вимогам. У різних країнах цим опікуються спеціальні департаменти, а в Україні, в майбутньому, – система незалежного оцінювання знань випускників ВНЗ, наприклад, Національна атестаційна служба, що функціонує на державній основі. Випускники, які успішно

пройдуть процедуру сертифікації, не матимуть проблем із працевлаштуванням.

Другий підхід пов'язаний із задоволенням економічних потреб роботодавців, студентів, викладачів і органів влади, що зацікавлені у розвитку вищої освіти та контролі управління якістю професійної підготовки. Залучення роботодавців сприяє розробці та запровадженню процедури управління якістю професійної підготовки, що дає можливість майбутнім фахівцям бути конкурентоспроможними на ринку праці. Студенти відіграють важливу роль в управлінні якістю професійної підготовки. Вони беруть участь у контролі за цим процесом за допомогою: анкетування з метою проведення внутрішнього та зовнішнього моніторингу щодо управління якістю професійної підготовки; участі у роботі державних агентств із управління якістю професійної підготовки.

Г. Єльнікова [1], зазначає, що управління якістю професійної підготовки ґрунтується на контролі за дотриманням державних вимог до рівня навчання й забезпечується зовнішніми (щодо вищого навчального закладу) процедурами ліцензування освітньо-професійних програм, атестації та акредитації вищих навчальних закладів.

М. Россоха [82с] управління якістю професійної підготовки визначає як складне і багатокomпонентне утворення, що поєднує в собі систему ключових процесів, які характеризуються конкретними результатами, що спрямовані на досягнення головної мети процесу професійної підготовки і мають ознаки самостійних об'єктів управління

М. Іродів [33] під управлінням якістю професійної підготовки розуміє постійний, планомірний, цілеспрямований процес впливу на всіх рівнях на фактори та умови, які забезпечують формування майбутнього фахівця оптимальної якості і повноцінне використання його знань, умінь і навичок.

І. Соколова зазначає, що управління якістю професійної підготовки майбутніх вчителів за двома спеціальностями на філологічних факультетах розглядається як: цілеспрямована система стратегічних і оперативних дій

суб'єктів управління, спрямованих на забезпечення якості шляхом застосування міждисциплінарних освітніх програм у форматі споріднених предметних полів спеціальностей філологічного профілю для задоволення потреб, очікувань і вимог споживачів освітніх послуг – студентів, викладачів, потенційних роботодавців, абітурієнтів, батьків; як діяльність суб'єктів управління факультетом щодо забезпечення сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога [85].

Процес управління якістю професійної підготовки вимагає високого рівня теоретичного, методичного, наукового обґрунтування організації (аналіз, планування, прийняття управлінського рішень) та контролю освітнього процесу, через забезпечення спеціальною та відповідним чином обробленою інформацією.

Здійснивши аналіз дефініцій таких понять дослідження «управління якістю», «управління освітою» та «управління якістю професійної підготовки» дозволили визначити поняття «управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики» як цілеспрямований процес, направлений на досягнення бажаного результату професійної підготовки майбутніх учителів інформатики (урахування вимог рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та національної рамки кваліфікацій України) через здійснення аналізу, планування, організації, прийняття управлінського рішення, використання системи критеріїв оцінки ефективності управлінської діяльності, моніторингу та контролю тощо.

Теоретичні та методологічні засади управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів розглянули у своїх роботах такі дослідники, як: О. Абдулліна, В. Алфімов, Т. Буряк, А. Дяків, Г. Єльнікова, О. Коваленко, О. Момот, С. Плаксіє, В. Полянський, М. Поташник, Н. Селезньова, С. Савченко, Т. Сорочан, А. Харківська, Є. Хриков, П. Яременко, П. Ясінець, Я. Яхнін та інші.

Визначення **теоретичного аспекту** управління якістю професійної підготовки потребує вивчення та аналізу методологічних підходів, які через

свою специфіку найбільш прийнятні для управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Спираючись на аналіз науково-педагогічної, філософської та спеціальної літератури, визначено такі методологічні підходи: системний, компетентнісний і маркетинговий.

Теоретичні засади системного підходу в освіті досліджували Ю. Атаманчук В. Докучаєва, Г. Єльнікова, Н. Морзе, А. Харківська, Є. Хриков та інші.

А. Харківська зазначає, що впровадження системного підходу в контексті сучасних ринково-економічних відносин сприяє постійному перетворенню та вдосконаленню системи освіти. Сучасна освіта, спираючись на системний підхід, готує випускників до адаптації в різних умовах і обставинах професійної діяльності, розвиває в них здатність до самонавчання та самовдосконалення, сприяє швидкому освоєнню нових умінь і навичок [105].

Є. Хриков наголошує, що системний підхід в управлінні має свої особливості, а саме: ураховує багатомірність організації та відповідного їй управління. В управлінській діяльності почали зважати на вплив та взаємодію багатьох факторів, які знаходяться як всередині організації, так і поза нею, і чинять безпосередній та опосередкований вплив на її функціонування; управлінські теорії, які використовують системний підхід, більшою чи меншою мірою виходять з наявності синергетичного ефекту, суть якого в тому, що ціле завжди якісно відрізняється від простої суми його складових; при системному підході зміну кожного елемента управлінської діяльності розглядають як зміну інших елементів і організації в цілому [107].

Г. Капінос та І. Бабій зазначають, що системний підхід до управління якістю професійної підготовки передбачає використання таких принципів:

- цілеспрямованості – дозволяє встановити межі управління та адресність управлінських рішень;
- комплексності – охоплює всі структурні підрозділи, керівництво та весь персонал ВНЗ;

- безперервності – забезпечує процес управління, зорієнтований на постійне поліпшення системи;
- об'єктивності – орієнтує на використання адекватних методів управління, вибір показників, що відображають дійсний стан управління якістю професійної підготовки, підбір управлінського персоналу відповідної кваліфікації;
- оптимальності – передбачає необхідність забезпечення результативності та ефективності процесів управління якістю професійної підготовки, зокрема і системи освіти в цілому [36].

На думку С. Гончаренко, В. Кушнір і Г. Кушнір, системний підхід – особливо важливий методологічний напрям, в основі якого лежить розгляд педагогічних об'єктів як систем. Системний підхід спирається на домінуючу роль цілого щодо його частин. Він передбачає послідовний перехід від загального до часткового, коли в основі цього переходу лежить певна визначена мета. Системний підхід при дослідженні складноорганізованих об'єктів дає змогу реалізувати принципи єдності, розвитку, глобальної мети, функціональності, поєднання децентралізації і централізації, ієрархії, визначеності, організованості [36].

Г. Єльнікова наголошує, що системний підхід – це зазвичай багатоцикловий процес пошуку шляхів досягнення певної мети, для чого створюється певна логічна система. На думку науковця, у такому багатоцикловому процесі пізнання системний підхід як методологічний принцип і перетворюється в систему дослідження як засіб, тобто положення загальної теорії систем набувають конкретного змісту відповідно до явища, яке досліджується, його природи та наукових поглядів дослідника, ситуації в педагогічній науці та інших чинників [27].

Р. Акофф, зазначає, що принципова настанова системного підходу – урахування впливу на ефективність організації всіх істотних чинників у їх взаємодії «сутність» системного підходу полягає в дослідженні найбільш загальних форм організації, що припускає, перш за все, вивчення частин

системи, взаємодії між ними, дослідження процесів, що поєднують частини системи з цілями [3].

Даний підхід структурує та систематизує процес управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Системний підхід до управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики структурує та систематизує процес управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, зумовлює необхідність формування цільової підсистеми управління освітнім процесом, що передбачає впорядковану сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих суб'єктів та об'єктів професійної підготовки, призначених для досягнення поставленої мети – забезпечення високої кваліфікації майбутніх учителів інформатики.

Компетентнісний підхід у своїх роботах досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці – І. Драч, Г. Гаврищак, М. Нагач, Н.Нагорна, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, О. Пометун, К. Савченко, С. Сисоєва, З. Слєпкань, Є. Хриков та інші.

М. Нагач у дисертаційному дослідженні дійшов висновку, що компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх учителів останнім часом набуває поширення і претендує на роль концептуальної основи освітньої політики, здійснюваної як державами, так і впливовими міжнародними організаціями, підсилює практичну орієнтацію освіти, підкреслює значення досвіду, вмінь і навичок, що спираються на наукові знання [57].

На сьогодні використання компетентнісного підходу, як підґрунття для визначення теоретичних основ управління освітою пов'язано із запровадженням розробленої науковцями України Національної рамки кваліфікацій, де під «кваліфікацією» розуміють стандартизований набір компетентностей, а компетентності розглядаються як здатності особи до успішної діяльності (її знання, уміння, навички, розуміння, цінності, інші особисті якості) [63].

Ю. Соловйов у статті «Компетентісний підхід в управлінні» [86], зазначає, що даний підхід потребує збільшення демократичних засад зовнішнього управління через посилення самоуправлінської діяльності, самостійності у прийнятті рішень із боку керованих об'єктів і децентралізації управління шляхом часткового делегування повноважень на місця з боку управлінських структур. Це призводить до перерозподілу цільових функцій в ієрархії управління.

Врахування даного підходу сприятиме перерозподілу цільових функцій управлінських структур задля, часткової децентралізації управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Дослідження маркетингового підходу здійснювали А. Афанасьєва, Н. Івко, І. Клейман, С. Козлова, Л. Кравченко А. Мойсеєвий, М. Поташник, Н. Яремака та інші наголошують, що даний підхід орієнтований на реалізацію маркетингових цілей навчального закладу, які передбачають задоволення запитів різних груп споживачів освітніх послуг.

Н. Івко доведено, що використання маркетингового підходу в управлінні є необхідним чинником, який забезпечує його повноцінну життєдіяльність. Маркетинговий підхід в управлінні – це двоєдиний взаємодоповнювальний підхід. З одного боку, він становить собою усебічне ретельне вивчення ринку, попиту і смаків, потреб, орієнтацію виробництва освітніх послуг на ці вимоги; з іншого боку – активний вплив на ринок та наявний попит, на формування потреб і переваг. Таким чином, до найбільш важливих функцій маркетингового підходу в управлінні належать: комплексне вивчення ринку, планування комплексу освітніх послуг, невдоволеного попиту та виявлення потенційних освітніх потреб, розробка заходів для більш повного їх задоволення та здійснення освітньої планування збуту продукції [34].

Л. Кравченко та Н. Яремака зазначають, що застосування маркетингового підходу у професійній підготовці майбутніх менеджерів сприятиме високій ефективності фахової підготовки, коли освітній процес

будується з урахуванням мотивації всіх учасників, а також створює умови для розвитку, самореалізації і самоутвердження кожної особистості, здатної навчатися впродовж життя; забезпечить ефективність освоєння фаху, коли навчальний процес будується на принципах неперервності навчання і працевлаштування з врахуванням психофізіологічних особливостей роботи майбутнього менеджера, налагодженні роботи маркетингової служби ВНЗ, що значно підвищить якість підготовки майбутніх фахівців, допоможе стати їм конкурентоспроможними на сучасному ринку праці та сприятиме популяризації закладу [41].

Застосування маркетингового підходу до управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики сприятиме підвищенню рівня управління професійної підготовки (освітній процес ґрунтується на мотивації всіх його учасників) створює умови для розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості.

Розглянемо принципи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Принцип (від лат. *principium* – початок основа) – 1) першооснова, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорій, науки; 2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [101].

Є. Хриков у навчальному підручнику «Управління навчальним закладом» виділяє такі принципи управління: зв'язок з життям, науковості, ефективності, перспективності, цілеспрямованості, контролю, гуманізації, фундаментальності, адаптивності та інші [110].

Р. Троценко до основних принципів управління освітнім процесом відносить такі: цілісності, науковості, активності, динамічності, інтеграції, гнучкості, модульності. Усі ці принципи взаємопов'язані і становлять єдину систему, в якій кожен із принципів є необхідним, а взяті разом вони є достатніми для того, щоб реалізація сприяла вирішенню поставлених завдань навчання майбутніх фахівців [95].

А. Губа [21] формулює такі принципи управління процесом навчання:

- 1) принцип спрямованості процесу навчання на всебічний розвиток особистості;
- 2) принцип гуманізації та гуманітаризації освіти, що забезпечує доступний однаковою мірою для кожної особистості вибір рівня, якості, характеру та форм її одержання, задоволення культурно-освітніх потреб особистості відповідно до індивідуальних ціннісних орієнтацій;
- 3) принцип синергізму в навчанні, який передбачає врахування природодоцільної самоорганізації суб'єкта, робить процес навчання не лише продуктивним, а й взаємно цікавим і корисним у підвищенні інтелектуального рівня учнів;
- 4) принцип диференціації й індивідуалізації в навчанні визначає різнорівневу підготовку учнів на основі діагностики реальних навчальних можливостей і надає право на одержання освіти, яка відповідає їхнім інтересам, потребам, здібностям і можливостям;
- 5) принцип науковості навчання вимагає, щоб його зміст був суто науковий, який об'єктивно відтворює сучасний стан відповідної галузі наукового знання, враховує тенденції та перспективи її розвитку;
- 6) принцип контролю та самоконтролю виступає як функція контролю в будь-якій його формі, що має бути функцією сервісу, педагогічної допомоги й підтримки учнів; отже, контроль повинен бути гнучким і гуманним;
- 7) принцип зворотного зв'язку у структурі процесу навчання, що забезпечує регулювання і коригування цього процесу, а також проектування і конкретизацію нової мети навчання;
- 8) принцип стандартизації, який передбачає дотримання стандартів якості освіти.

Названі принципи, як зазначає науковець, стають нині керівництвом до дії в сучасних навчальних закладах, що розвивають і розвиваються.

Т. Уткіна вважає, що теоретичну основу концепції розвитку системи менеджменту якості підготовки вчителя математики становлять такі принципи:

- орієнтації на модель якості підготовки вчителя математики (спеціаліста);
- інтеграції математичної, методичної, професійно-практичної,

навчальної, навчально-дослідницької діяльності та науково-методичної діяльності вчителя математики;

- документованості;
- функціонування моніторингу.

На думку науковця, до основоположного принципу належить принцип орієнтації на розвиток методологічної культури вчителя математики [100].

Проте, проаналізувавши принципи, запропоновані Т. Уткіною, слід зазначити, що вони не повною мірою відповідають темі нашого дослідження, оскільки автор більшою мірою приділяє увагу вчителям математики і не враховує специфіки викладання предметів інформативного профілю, а саме мінливого технологічного та технічного забезпечення, конкурентоспроможності випускників.

На основі запропонованих науковцями вище принципів управління та принципів професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, визначено основні принципи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики:

- відкритості управління якістю професійної підготовки (направлений на взаємодію учасників освітнього процесу (адміністрації, ПВС, співпрацівників, роботодавців, партнерів і студентів), передбачає вільний доступ до інформації, яка впливає на управлінські рішення, участь учасників освітнього процесу при розробці та прийнятті управлінських рішень, гласність процесу та результатів розробки управлінських рішень);
- гармонізованого керованого інноваційного та технолого-технічного розвитку (сприяє розвитку з урахуванням гіпермінливого технологічного та технічного забезпечення, потреб ринку праці, конкурентоспроможності майбутніх фахівців та ґрунтується на засадах інноваційного розвитку, забезпечує синергію педагогічної та управлінської складових);
- ситемного саморозвитку та самовдосконалення (враховує комплексність використання управлінських та педагогічних заходів, форм і методів щодо професійного саморозвитку та самовдосконалення);

- інтеграції управлінської, інформативної, методичної, теоретико-практичної, навчально-дослідницької, науково-методичної діяльності вчителя інформатики (направлений на вдосконалення та взаємодію між даними видами діяльності задля досягнення поставленого результату).

Обґрунтовуючи теоретичні основи визначимо функції управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

М. Мескон, М. Альберт і Ф. Хедоурі виділяють чотири первинні функції управління: 1) планування; 2) організація; 3) мотивація; 4) контроль [50].

Є.Хриков визначає функції управління як види управлінської діяльності, що чітко виокремлюються як за ознакою часу, етапу їх здійснення, так і за спрямованістю на забезпечення розвитку навчального закладу. Науковець зазначає, що функції управління є фундаментальними, незмінними та обов'язковими видами управлінської діяльності, які відображають загальну логіку управління.

Дослідник виокремлює як основні такі функції управління:

- планування – це визначення мети, завдань, змісту, форм і методів діяльності, часу на реалізацію цієї діяльності та відповідальних за її виконання;
- організація – це вид управлінської діяльності, пов'язаний із ознайомленням працівників зі змістом наступної діяльності (планом роботи) та підготовкою людей і всього необхідного для його виконання;
- контроль –це вид управлінської діяльності, спрямований на зіставлення результатів управління та мети, з'ясування причин розбіжностей результатів і мети управління й визначення засобів наближення результату управління та мети;
- регулювання – це вид управлінської діяльності, спрямований на забезпечення наближення проміжного результату управління та мети.

- планування (опосередковано до цієї функції майже половина науковців зараховують передбачення й програмування, визначивши їх відносну самостійність) [110].

О. Момот до функцій управління якістю освіти відносить: мотивацію, планування, організацію, контроль, збір і обробку інформації, розробку заходів, прийняття управлінських рішень, та їх упровадження [53].

Є. Хриков наголошує, що «управлінське рішення» соціальний акт, підготовлений на основі всебічного аналізу можливих варіантів, прийнятий в установленому порядку, який містить мету, перелік засобів її досягнення та спрямований на організацію практичної діяльності суб'єктів та об'єктів управління [111].

Щодо пропозиції вважати прийняття управлінського рішення функцією управління зазначимо, що, вірогідно, прийняття управлінського рішення разом з трьома іншими операціями (отримання управлінської інформації, доведення управлінських рішень до виконавців, організаційно-методичне забезпечення виконання рішень) є складовими управлінської діяльності. Їх використовують у різному співвідношенні та послідовності під час реалізації всіх функцій управління [111].

Для реалізації та забезпечення управлінських функцій (планування, організації, керівництва, контролю) в освіті створюються системи управління, які складаються як з взаємопов'язаних, так і з відносно самостійних компонентів: людський, матеріальний, технічний, інформаційний, нормативно-правовий тощо [98].

Функціями управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є такі:

- інформаційно-діагностична (інтегрує із аналітично-дослідницькою та розвивально-комунікаційною функціями професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, забезпечує отримання об'єктивної інформації про стан ринку праці, вимоги роботодавців, здійснює

моніторинг управлінської діяльності та прогнозує шляхи позитивних і негативних наслідків від прийнятих управлінських рішень);

- управлінсько-стратегічна (інтегрує з функцією організаційно-інформаційною, формує загальну концепцію досягнення стратегічної мети ВПНЗ та цілей діяльності окремих структурних підрозділів, формує загальну концепцію досягнення стратегічної мети ВПНЗ та цілей діяльності окремих структурних підрозділів, забезпечує учасників освітнього процесу відкритою, об'єктивною інформацією для прийняття та контролю виконання управлінських рішень).

- професійно-мотиваційна (інтегрує з мотиваційною, сприяє забезпеченню професійних знань, умінь та навичок для реалізації фахових компетенцій і конкурентоспроможності майбутніх учителів інформатики на освітньому ринку праці, передбачає мотивацію учасників освітнього процесу до прийняття об'єктивних і зважених управлінських рішень, саморозвиток та самовдосконалення, рефлексію власної діяльності).

Проаналізувавши теоретичні основи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, з'ясовано, що управління буде ефективним, якщо базуватиметься на методологічних підходах (системному, компетентісному та маркетинговому), принципах (відкритості управління якістю професійної підготовки, гармонізованого керованого інноваційного та технолого-технічного розвитку, системного саморозвитку та самовдосконалення, інтеграції управлінської, інформативної, методичної, теоретико-практичної, навчально-дослідницької, професійної та науково – методичної діяльності вчителя інформатики) та виконуватиме відповідні функції (інформаційно-діагностичну, управлінсько-стратегічну, професійно-мотиваційну). Крім того, таке управління буде ефективним, якщо будуть створені певні організаційно-педагогічні умови.

4. Організаційно-педагогічні умови ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики

Під впливом соціальних, економічних, політичних реформ відбуваються зміни в усіх сферах суспільства, в тому числі й освіти. Сьогодні конкурентоспроможність вищих педагогічних навчальних закладів визначається якістю професійної підготовки майбутніх учителів, яка певною мірою залежить від управління освітнім процесом.

Для забезпечення ефективного управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики необхідно використовувати сучасні освітні технології, інтегрувати традиційні та інноваційні методи, форми навчання та управління, а також визначити низку організаційно-педагогічних умов, які сприятимуть ефективності цього процесу.

Організаційно-педагогічні умови та їх роль в освітньому процесі досліджували А. Алексюк, Р. Гурова, Г. Голубова, А. Зубко, П. Підкасистий, О. Федорова Б. Чижевський; організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки вчителів – М. Кондрашов, Л. Петриченко, Г. Пономарьова, А. Харківська, А. Чала, О. Янко та інші; організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів інформатики висвітлено у працях О. Башмакова, В. Бикова, М. Жалдака, С. Гончаренка, Р. Гуревича, Ю. Дорошенка, М. Ковалю, Н. Морзе та інших.

Великий тлумачний словник української мови подає умову як необхідну обставину, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь, як фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник [11].

У філософському словнику поняття «умова» трактується як відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він здійснюватися не може. Умови визначають те середовище, соціум, у яких явище виникає, існує й розвивається [101].

Т. Яблонська зазначає, що «умова – це важливий компонент комплексу

об'єктів, за наявності яких відбувається реалізація того чи іншого явища» [118]; умову також визначають як категорію філософії, що позначає відношення предмета до навколишньої дійсності, явищ об'єктивної реальності, а також щодо себе і свого внутрішнього світу [96].

Проаналізувавши суть цього поняття, поданого у науково-педагогічних і філософських джерелах, “умова” визначається науковцями як відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він не існує; умови – це обставини, що визначають різні наслідки, які сприяють одним процесам або явищам і перешкоджають іншим.

Аналіз психолого-педагогічних джерел, наукових розвідок свідчить про те, що дані умови визначалися відповідно до тематики дослідження за різними напрямками педагогічної науки, тому, викоремимо лише ті педагогічні умови, конфергенцію яких можливо використовувати для підвищення ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики (табл.1.6, 1.7).

Таблиця 1.6

Дефініції поняття «педагогічні умови»

№	ПІБ науковців	дефініція
1	Є. Хриков [109]	обставини, зумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу
2	Н. Іпполітова, Н. Стерехова [3 5]	один із важливих компонентів педагогічної системи, який відображає сукупність можливостей освітнього та матеріального середовища, що суттєво впливає на особистісний і процесуальний аспекти педагогічної системи, повністю забезпечуючи її ефективну діяльність і розвиток
3	Н. Боритко [8]	зовнішні обставини, фактори, які штучно створені педагогом та дієво впливають на перебіг педагогічного процесу й передбачають, але не гарантують певний результат

4	А. Найн [136, с. 9]	сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на виконання поставлених у педагогіці завдань
5	Т. Гарачук [14]	штучно створені обставини педагогічного процесу, які суттєво впливають на його функціонування, з метою досягнення запланованих результатів
6	Н. Олійник [62]	системний комплекс додаткових домінуючих елементів, уведених у навчально-виховний процес, що спричиняють позитивні та незворотні зміни рівня готовності майбутніх учителів
7	В. Манько [49]	взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності
8	Т. Яблонська [266, с. 129]	взаємозумовлена сукупність компонентів, які забезпечують успішну реалізацію рольової перспективи як стратегії підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів
9	А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий [64].	чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на: зовнішні (позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо) та внутрішні (індивідуальні властивості студентів, тобто досвід, уміння, навички, мотивація тощо)

Таблиця 1.7

Контент-аналіз поняття «педагогічні умови»

№	Особливості поняття «педагогічні умови»	ПІБ науковців								
		Є. Хриков	Н. Іпполітова Н. Стерехова	А. Найн	Н. Боритко	Т. Гарачук	Н. Олійник	А. Алексюк, А. Аорзанайн, П. Підкасистий	М. Манько	Т. Яблонська
1	обставини	+								
2	компоненти педагогічної системи		+							+
3	зовнішні обставини, фактори				+					
4	сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища			+						
5	штучно створені обставини				+	+				
6	системний комплекс додаткових домінуювальних елементів						+			
7	чинники						+			
8	взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів і зовнішніх характеристик функціонування								+	
9	направленість на розвиток і досягнення цілей		+	+		+	+	+	+	

Проаналізувавши подані науковцями дефініції поняття «педагогічні умови» (табл. 1.7), з'ясовано, що більшість вчених, визначають їх як сукупність компонентів педагогічної системи, що створені педагогами штучно задля досягнення освітніх цілей.

Щодо поняття «організаційно-педагогічні умови».

О. Янко у дисертаційному дослідженні організаційно-педагогічні умови розглядає як спеціально створені чинники, що забезпечують ефективну взаємодію членів педагогічного колективу для якісної реалізації місії дошкільного навчального закладу на різних рівнях управлінської

діяльності (стратегічному, тактичному, оперативному) та передбачають упорядкування ієрархічних, лінійних і функціональних зв'язків структурних компонентів цілісної системи управління [120].

І. Драч у статті «Організаційно-педагогічні умови та засоби компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх фахівців» вказує, що організаційно-педагогічні умови забезпечують наукове обґрунтування змісту професійної підготовки, оптимального співвідношення змісту, форм і методів навчання, теорії та практики, урахування індивідуальних потреб і запитів студентів [25].

Організаційно-педагогічні умови більшістю науковців (В. Андреев, Г. Вергелес, Б. Дьяченко, Т. Сорочан, П. Торопов, О. Федорова та ін.) розглядаються як спеціальні чинники, які передбачають упорядкування всіх видів зв'язків структурних компонентів системи управління та забезпечують ефективну взаємодію у колективі ВНЗ для якісної реалізації професійної підготовки майбутніх фахівців на різних рівнях управління: стратегічному, тактичному, оперативному.

Є. Хриков розкриває сутність організаційно-педагогічних умов як цілісної системи, а саму сутність управлінської діяльності пов'язує зі створенням педагогічних умов для роботи навчального закладу у модифікації, перенесенні положень педагогіки, психології, передового досвіду у практику конкретного навчального закладу [111].

Дослідники А. Найн та Ф. Ключев вважають, що «...освітня діяльність.. має забезпечуватися цілим комплексом організаційно-педагогічних умов, які є структурними компонентами цілісної педагогічної системи, взаємозалежними між собою». Автори в якості організаційно-педагогічною умовою назвають «концепцію планованого результату освіти, яка втілена в освітніх стандартах і є конкретизованим описом глобальної мети освіти, що відбиває ціннісні орієнтації учнів, поєднані із ціннісними орієнтирами суспільства, вимогами до випускника й педагогів, готових і здатних її реалізувати; структуру й зміст професійної освіти, що є основою освітнього

процесу, поза якою досягнення цілей освіти прийме хаотичний, стихійний характер, а сам освітній процес стане багато в чому не діагностованим: технології педагогічного процесу, які будуть сприяти приведенню в дію механізмів, що забезпечують реалізацію концепції планованого результату освіти, додадуть структурі освітнього процесу функціонального характеру, забезпечать формування необхідних знань, умінь і навичок, відбитих у змісті освіти» [58].

У теорії управління освітою немає конкретного підходу до виділення найбільш прийнятних організаційно-педагогічних умов управління якістю професійної підготовки. Кожен автор розробляє та пропонує свої. Розглянемо деякі з них.

В. Загвязинський пов'язує управління якістю професійної підготовки зі створенням таких організаційних умов:

- забезпечення теоретичного оснащення (формування наукового світогляду під час вивчення навчальних дисциплін, оволодіння сучасною педагогічною та психологічною теорією);
- реалізація методичного оснащення (вміння варіативно використовувати методи, прийоми, форми навчання й виховання залежно від конкретних ситуацій, оволодіння технікою і технологією розв'язання педагогічних завдань);
- спонукання до творчого вирішення педагогічних завдань, в основі якого лежить віра у можливість учнів, позитивне відношення до педагогічної діяльності, незадоволеність вже досягнутим, потреба у самовдосконаленні тощо;
- сприяння розвитку тих здібностей, які необхідні для творчої діяльності: пізнавальної активності, самостійності, вміння визначити альтернативу очевидному, аналіз та оцінка різноманітних варіантів, прогнозування ходу педагогічного процесу та можливостей розвитку учнів, висування гіпотез і перенесення їх у практичну площину [29].

Проте автор не враховує необхідність створення освітнього середовища

як необхідної організаційно-педагогічної умови управління підвищенням якості професійної підготовки майбутніх учителів.

А. Зубко поділяє організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки у закладах педагогічної освіти на дві групи:

- умови, що забезпечують процес навчання (рівень професійності тих, хто навчає ступінь готовності до навчання тих, хто навчається);
- умови, що забезпечують удосконалення навчального процесу (матеріально-технічне; навчально-методичне забезпечення процесу) [32].

Однак, при виділенні організаційно-педагогічних умов управління якістю професійної підготовки науковець не враховує особливості фахової підготовки студентів різних педагогічних напрямів.

О. Янко в свою чергу пропонує таку сукупність організаційно-педагогічних умов управління якістю професійної підготовки: поширення управлінських повноважень на педагогічний колектив як єдину команду (стратегічний рівень управління); створення науково-методичного осередку для педагогів на інноваційних засадах (тактичний рівень управління); урізноманітнення моделей організації навчально-виховного процесу на основі особистісно орієнтованої парадигми (оперативний рівень управління) [120].

І. Драч визначає комплекс організаційно-педагогічних умов реалізації компетентісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх фахівців, до якого, на думку автора, входять такі умови: інтеграція знань; організація контекстного навчання; активізація навчально-пізнавальної діяльності та стимулювання самостійної роботи студентів; узгодженість між змістом професійної підготовки, її технологічним і науково-методичним супроводом; створення рефлексивного середовища як основного чинника професійно-особистісного розвитку студентів; організація навчального процесу на засадах андрагогіки [24].

Дослідник вважає, що визначений ним комплекс організаційно-педагогічних умов компетентісно орієнтованого управління професійною

підготовкою майбутніх фахівців слугує: актуалізації та підтримці творчої, дослідницької діяльності студентів; побудові змісту дисципліни як процесу реалізації професійно-особистісного розвитку студентів; використанню андрагогічних принципів навчання; вдосконаленню наявних і розширенню кола творчих, пошукових, інтерактивних методів навчання; організації конструктивного зворотного зв'язку, створенню рефлексивного середовища.

Л. Кабаніна та Н. Толстолуцький пропонують такий перелік організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності управління професійною підготовкою: вдосконалення посадових обов'язків кожного педагога; вдосконалення заохочувальної системи в педагогічному процесі; організація роботи всіх структур в комплексі в режимі розвитку; створення банку інформації, на основі якого можна аналізувати і коригувати освітньо-виховну ситуацію; підвищення педагогічної майстерності та управлінської компетентності всіх учасників управління [99].

Розглянемо організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки саме майбутніх учителів інформатики.

На думку Г. Голубової [19], організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів інформатики становлять сукупність дій і взаємодій, що забезпечують внесення прогресивних змін у цілісне функціонування професійної підготовки у ВНЗ та дають змогу підвищити рівень сформованості визначених компетентностей студентів. Автор вважає, що організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів інформатики сприяють удосконаленню освітнього процесу, допомагають накопиченню відповідних знань, підтримують інтелектуальні зусилля студентів, стимулює пізнавальну активність. Таким чином, підвищується мотивація студентів до навчання, що впливатиме на всі види їхньої діяльності.

Т. Вдовичина [10] зазначає, що проблема організації педагогічного процесу для майбутніх учителів інформатики залежить не тільки від об'єктивних чинників, але й від суб'єктивних, зокрема від урахування

індивідуальних особливостей студентів, тобто потребує особистісно орієнтованого підходу, що сприятиме самовиявленню, самореалізації особистості. Відповідно до цього, автор визначає такі оптимальні організаційно-педагогічні умови для навчання для майбутніх фахівців:

- спрямування на самореалізацію особистості за допомогою створення та підтримки інновацій у навчальному середовищі;
- реалізація методичних умінь і навичок у викладачів та забезпечення розвитку їх професійних компетентностей;
- мотивація до навчальної діяльності та розвиток пізнавальної активності студентів.

Проте, автор не враховує педагогічну специфіку навчання за спеціальностями Середня освіта (Інформатика) та Комп'ютерні науки та інформаційні технології.

І. Степанова до організаційно-педагогічних умов забезпечення якості процесу професійного підготовки майбутнього вчителя інформатики пропонує віднести такі:

- формування пізнавальної активності;
 - формування професійно-педагогічного стилю мислення;
 - формування готовності до самоосвіти;
 - формування вміння структурувати інформацію (навчальний матеріал);
- моделювання професійної діяльності в умовах професійно-педагогічного інформаційного освітнього середовища [89].

Проте дослідниця під час виділення організаційно-педагогічних умов забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів інформатики обійшла увагою технічне та технологічне забезпечення.

С. Овчаров виділяє такі організаційно-педагогічні умови управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики:

- сучасне інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу;

- створення відповідної матеріально-технічної бази освітнього процесу;
- організація взаємозв'язку аудиторної та позааудиторної діяльності;
- використання в навчальному процесі нових ефективних педагогічних технологій;
- залучення студентів до спільної дослідницької діяльності в межах студентського наукового суспільства;
- використання в практиці навчання різних способів зовнішньої та внутрішньої мотивації діяльності студентів; підвищення професійно-педагогічної компетентності викладачів ВНЗ та деякі інші [61].

Автор зазначає, що формування наведених ним організаційно-педагогічних умов є складним і тривалим процесом, який вимагає значних зусиль всього професорсько-викладацького складу кожного вищого закладу освіти. На думку дослідника, тільки за умов консолідації роботи всього колективу можливе створення відповідних організаційно-педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх учителів, у тому числі й викладачів інформатики.

Ю. Овод визначає такі організаційно-педагогічні умови ефективного управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики:

- матеріальна база;
- інформаційна культура викладача;
- інформаційна культура студентів;
- наявність педагогічного досвіду;
- знання методик ефективного використання комп'ютерних програм;
- наявність відповідного педагогічного програмного забезпечення [60].

Проаналізувавши виділені науковцями, організаційно-педагогічні

умови управління якістю професійної підготовки загалом та майбутніх учителів інформатики зокрема, під організаційно-педагогічними умовами управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики необхідно розуміти сукупність внутрішніх характеристик (інформативно-освітнє, розвивальне середовища, науково-дослідницька робота з питань методичної підготовки майбутніх учителів інформатики тощо) та зовнішніх чинників (фінансовий стан, іміджевий рейтинг, гіпермінливість методичного, технічного, технологічного забезпечення та критеріїв оцінювання тощо), які забезпечують взаємозв'язок структурних компонентів цілісної системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики та направленні на підвищення рівня ефективності управління цим процесом.

Організаційно-педагогічними умовами управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики є: наявність інформативно-освітнього розвивального середовища та здійснення моніторингу ефективності системи управління цим процесом, які ми можемо дослідити й удосконалити.

К. Кречетников підкреслює, що застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій суттєво не підвищує якість освітнього процесу, адже доцільним видається створення інформаційного освітнього середовища, яке б забезпечило створення умов для саморозвитку, самовдосконалення майбутніх фахівців [46].

Ю. Караван у статті «Єдине інформаційно-освітнє середовище як важливий елемент підвищення якості підготовки фахівців» зазначає, що єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу є комплексною взаємодією середовища електронного спілкування та інформаційних центрів. Науковець до інформаційно-освітнього середовища відносить такі центри: інформаційні, вільні ресурси Інтернет та електронну бібліотеку. Процес управління в інформаційно-освітньому середовищі може забезпечуватись керівництвом навчального закладу та керівниками структурних підрозділів.

Створення інформаційно-освітнього середовища вимагає часу та відповідних послідовних рішень [37].

В. Ясвін під інформаційно-освітнім середовищем розуміє програмово-телекомунікаційний і педагогічний простір з єдиними технологічними засобами ведення навчального процесу, його інформаційною підтримкою та документуванням в мережі Інтернет, доступний будь-якій кількості навчальних закладів, суб'єктів навчання та управління, незалежно від початкового рівня їх освіти, професійної спеціалізації тощо [122].

Н. Герасименко зазначає, що для виникнення інформаційно-освітнього середовища необхідно, аби інформаційно-комунікаційні ресурси узгоджувалися з процесами комунікації та діяльності, утворюючи деяку цілісність, інтегрувалися в єдину систему, за допомогою якої підтримується та спрямовується осмислене навчання. Викладачі та ті, хто навчається, утворюють соціальну мережу, яка ґрунтується на фізичній мережі (використовує, експлуатує її). Соціальна мережа – це структура, що базується на людських зв'язках або ж взаємних інтересах. Вона може розглядатися як платформа інтернет-сервісу, за допомогою якої люди можуть здійснювати зв'язок між собою та групування за специфічними інтересами. Завдання такого сайту полягає у тому, щоб забезпечити користувачів усіма можливими шляхами для взаємодії один з одним – відео, чати, зображення, музика, блоги, вікі-сайти [16].

У ході наукового пошуку та на основі аналізу праць Н. Алексєєвої, П. Гальперина, С. Гончаренко, В. Загвязинського, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Олексюк, О. Пехоти, О. Савченко, С. Сисоєвої та інших встановлено, що для ефективного управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців необхідне розвивальне середовище.

Розвивальне середовище в науково-методичній і спеціальній літературі трактують по-різному, а саме:

- комплекс умов, сприятливий для соціалізації, як носій особливої системної якості [78];

- освітній простір, який забезпечує максимальне розкриття особистості, що створює оптимальні умови для її розвитку [79];
- комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують організацію навчально-виховного процесу у сучасному вищому навчальному закладі. Навчання, виховання, розвиток майбутніх фахівців повинні відбуватися в атмосфері захищеності, психологічного комфорту, розширення можливостей індивідуальних освітніх потреб кожного студента [15];
- основа особистісно-орієнтованих систем освіти, які спрямовані на формування і розвиток особистості у навчальному процесі [119].

Л. Панченко розглядає інформаційно-освітнє середовище як багатоаспектну, відкриту педагогічну реальність, яка розвивається й містить передумови, що сприяють розвитку особистості викладачів і студентів у процесі вирішення науково-освітніх завдань [67].

У науково-педагогічній літературі визначені напрями, які впливають на формування та перебудову інформаційно-освітнього середовища:

- інформатизація (використання ІКТ в освіті);
- інтелектуалізація діяльності (за допомогою технічних і програмних засобів відбувається управління, спілкування, самостійна робота зі знаннями та ін.);
- інтеграційні процеси (поєднання інформаційних та операційних технологій з метою отримання «технологічного прориву»);
- удосконалення інфраструктури системи освіти та механізмів управління (дозволяє легко користуватись інформаційними ресурсами, проводити методичне забезпечення занять, посилювати зв'язки між відокремленими структурами освітньої системи, проводити всю «паперову» роботу викладацького складу) [59].

Управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики повинно здійснюватися у розвивальному середовищі через творчу, креативну взаємодію та розвиток особистості викладачів і студентів,

що ґрунтується на різноманітному діяльнісному спілкуванні, в ході якого відбувається їх взаємне збагачення. У цьому контексті викладач виступає носієм педагогічної мети й організатором розвивального процесу, виступає ніби у двох площинах: по-перше, як управлінець певного професійного середовища, носій певної соціально-педагогічної ролі; по-друге, як конкретна творча особа, що безпосередньо впливає на процес якісної професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Інформативно-освітнє розвивальне середовище - управлінсько-розвивальний простір, який виконує інформаційно-діагностичну, управлінсько-стратегічну та професійно-мотиваційну функції, допомагає комплексній комунікації інформаційних центрів, відділів практики, бібліотеки, роботодавців та сприяє професійному й особистісному розвитку адміністрації, науково-педагогічних працівників, студентів.

Для підвищення рівня ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики необхідна взаємодія та взаємозв'язок створеного інформаційно-освітнього розвивального середовища й проведення моніторингу системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців, адже, як зазначає А. Харківська, в умовах децентралізації та демократизації управління вищою освітою має встановитися реальна автономія ВНЗ, в межах якої однією з академічних свобод стане право і обов'язок навчальних закладів, щодо розроблення власних (індивідуальних) систем забезпечення якості вищої освіти на підґрунті результатів внутрішнього моніторингу якості освіти [103].

Л. Крамаренко підкреслює, що здійснення моніторингу освітнього процесу держава бере на себе шляхом регулярного збору інформації, об'єктивного аналізу та прийняття відповідних рішень. Усебічний моніторинг навчально-виховного процесу дає змогу оперативно вирішувати поточні проблеми, не чекаючи їх можливого розвитку [44].

Науковці пропонують різні підходи до моніторингу, а саме:

- засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою (П. Анісімов, В. Зуєв, О. Майоров, Г. Пономарьова, Л. Шибасва);
- спосіб підвищення ефективності стратегічного планування розвитку середньої й вищої професійної освіти (А. Галаган, Г. Єльнікова, А. Савельєв, Т. Сорочан, Л. Семушіна);
- інструмент для підвищення якості управлінських рішень і здійснення педагогічних інновацій (В. Докучаєва, А. Харківська, Є. Хриков, Н. Шарата);
- засіб оцінки якості освіти (В. Кальней, Л. Петриченко, Н. Михайлова, Н. Селєзньова);
- інформаційну основу в системі оцінювання й управління якістю освіти на регіональному рівні (І. Єлісеєв, О. Касьянова, А. Сапронов).

Ураховуючи сказане вище, для реалізації моніторингу управління якістю професійної підготовки необхідно: анкетування, тестування, співбесіди; постійно відстежувати та накопичувати інформацію на основі: документації та матеріалів, отриманих у ході акредитації та ліцензування, звітів про успішність студентів відповідних спеціальностей, комплексних контрольних робіт, ректорських контрольних робіт, результатів планових і спеціально організованих моніторингових досліджень.

Л. Крамаренко зазначає [44], що отримана в процесі моніторингу інформація має відповідати таким вимогам: об'єктивність (відображення реального стану справ); точність (мінімальність у похибках вимірювань); повнота (оптимальність джерел інформації); достатність (прийняття обґрунтованих рішень); систематичність (приведення різноджерельної інформації до спільного знаменника); оперативність (своєчасність інформації); доступність (реальність вирішуваних проблем).

Таким чином, другою організаційно-педагогічною умовою є здійснення здійснення моніторингу ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. Під моніторингом

ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики розуміємо певний алгоритм сукупності дій щодо оцінювання ефективності системи управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики, а результати оцінювання враховуються при ухваленні управлінських рішень та прогнозуванні подальшого розвитку досліджуваних процесів. Система збору, аналізу та обробки інформації включає кваліметричні методики, адаптований наявний та розроблений діагностичний інструментарій, який орієнтований на інформаційне забезпечення управління освітнім процесом.

Визначені організаційно-педагогічні умови сприятимуть підвищенню рівня ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.

Післямова

Методичні рекомендації стануть у нагоді студентам, аспірантам та викладачам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивне управління : сутність, характеристика, моніторингові системи : кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. / за заг. ред. Г. В. Єльнікової. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 572с
2. Адлер Ю. П. Восемь принципов, которые меняют мир / Ю. П. Адлер // Стандарты и качество.– 2001. – № 5/6. – С. 49–61.
3. Акофф Р. Л. Планирование будущего корпорации / Р. Л. Акофф.– М. : Прогресс, 1985. – 327 с
4. Алексеев В. Стандарт ISO 9001 реализовать легко / В. Алексеев //Методы менеджмента качества. – 2005. – № 2. – С. 52 –53.
5. Ашумов В. Р. Якість освіти у ВНЗ / В. Р. Ашумов. – К. : Наукова думка, 2010. – 122 с
6. Белявцева Т. В. Особливості використання технології web 2.0 у підготовці майбутніх учителів математики / Т. В. Белявцева, Н. С. Пономарева // Нові інформаційні технології в освіті для всіх. ІТЕА-2014 : зб. праць дев'ятої міжнар. конф. (25- 26 листопада 2014р.) / Нац. академія наук України;М-во освіти і науки України Міжнар. наук.-навч. центр інформ. технологій та систем. – К., 2014. – Ч. 1. – С. 45–52.
7. Бобрышов С. В. Управление образовательным процессом как социальная технология [Электронный ресурс] / С. В.Бобрышов, Н. В. Колосова. – Режим доступа : <http://www.roman.by/r-78396.html>. – Назва з екрана.].
8. Борытко Н. М. В пространстве воспитательной деятельности : монография / Н. М. Борытко ; науч. ред. Н. К. Сергеев. – Волгоград : Перемена, 2001. – 181 с
9. Вакуленко А. В.Управління якістю : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / А. В. Вакуленко. – К. : КНЕУ, 2004. – 167 с
10. Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців у педагогічному

університеті / Т. Я. Вдовичин // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми :зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 34. – С. 225–229

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ — Перун, 2009. – 1736 с

12. Вербицький А. А. Активне навчання у вищій школі: контекстний підхід / А. А. Вербицький. – М.: Высш. шк., 1991. – 204 с

13. Всесвітня декларація про вищу освіту в ХХІ сторіччя : бачення й дії (Париж, 5-9 жовтня 1998) // Кур'єр ЮНЕСКО. – 2001. – № 1

14. Гарачук Т. Обґрунтування педагогічних умов у контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними школярами / Т. Гарачук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – Вип. 48. – С. 26–33

15. Гаркович О. Л. Принципи організації освітнього середовища під час навчання хімії [Електронний ресурс] / О. Л. Гаркович // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 120. – С. 44–46. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2014_120_15 . – Назва з екрана.];

16. Герасименко Н. В. Веб 2.0 сервіси як складова інформаційної культури педагогів [Електронний ресурс] / Н. В. Герасименко. – Режим доступу : <http://conf.vntu.edu.ua/eiron/2013/pdf/7.pdf>. – Назва з екрана

17. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : [монографія] / Н. А. Глузман. – К.: Вища школа–ХХІ, 2010. – 407 с

18. Гнибіденко І. Ф. Ринок освітніх послуг і ринок праці: взаємодія і вплив на професійне навчання та профорієнтацію населення України [Електронний ресурс] / І. Ф. Гнибіденко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2008. – № 3. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Soc_Gum/Rpzn/2008_3/08giftpn.pdf/ . – Назва з екрана.

19. Голубова Г. В. Педагогічні умови розвитку обдарованості

студентів [Електронний ресурс] / Г. В. Голубова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Pedagogica/2_105345.doc.htm . – Назва з екрана

20. Гончаренко С. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес / С. Гончаренко, В. Кушнір, Г. Кушнір // Шлях освіти. – № 4. – 2008. – С. 2–10

21. Губа А. Принципи управління процесом навчання : класифікація та сутність [Електронний ресурс] / А. Губа : Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/24/visnu_k_6.pdf. – Назва з екрана

22. Гуманитарные технологии [Електронний ресурс] : інформаційно-аналитический портал [Сайт]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/ratings/education-index/education-index-info>. – Назва з екрана.;

23. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / [за ред. Н. Г. Ничкало]. – Хмельницький : ТУП, 2002. – 334 с.,; Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами № 1415-VIII від 14.06.2016). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> . – Назва з екрана та ін.

24. Драч І. І. Модель компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх викладачів вищої школи / І. І. Драч // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис / Ін-т вищ. освіти НАПН України. – Луцьк, 2013. – № 2 (дод. 2). – Темат. вип. : Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах. – С. 35–42

25. Драч І. І. Організаційно-педагогічні умови та засоби компетентнісно орієнтованого управління професійною підготовкою майбутніх фахівців / І. І. Драч // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014 р., вип. 34 (87). – С. 161–168

26. Дяків А. А. Якість освіти у ВНЗ / А. А. Дяків. – К. : Наукова

думка, 2011. – 231 с.

27. Єльнікова. Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с, с.5-6

28. Жуков В. Управление качеством в системе непрерывного педагогического образования / В. Жуков // Стандарты и качество. – М. :2002. – № 9. – С. 74–77

29. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М.: Педагогика, 1987.– 159,

30. Захар О. Моніторингове дослідження інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів інформатики як механізм управління професійним розвитком / О. Захар //Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – №4(52). – С. 74–79

31. Захарійчук М. Д. Педагогічне спостереження як компонент професійного розвитку вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04 / Захарійчук Марія Дмитрівна ; Центр. Ін-т післядипл. пед. освіти АПН України. – Київ, 2004. – 24 с

32. Зубко А. М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А. М. Зубко ; Центральний ін-т післядипломної пед. освіти АПН України. – Київ, 2002. – 22 с.

33. Иродов М. И. Создание системы управления качеством подготовки специалистов в ВУЗе / М. И. Иродов, С. И. Разумов // Университетское управление : практика и анализ. – 2003. – № 2 (25). – С. 90–95

34. Івко Н. Маркетинговий підхід в управлінні сучасними навчальними закладами [Електронний ресурс] / Н. Івко. — Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2005-2/02_Ivko.pdf. – Назва з екрана

35. Іпполітова Н. Аналіз поняття «педагогічні умови» : сутність,

класифікація [Електронний ресурс] / Н. Іпполітова , Н. Стерехова // General and Professional Education : науч . журнал . – 2012. – Вип. 1. – С. 8–14. – Режим доступу : <http://genproedu.com/paper/2012-01/008-014.pdf> . – Назва з екрана

36. Капінос Г. І. Операційний менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Капінос, І. В. Бабій. – К.: ЦУЛ, 2013. – 352 с].

37. Караван Ю. В. Єдине інформаційно-освітнє середовище як важливий елемент підвищення якості підготовки фахівців [Електронний ресурс] / Ю. В. Караван. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer26/56.pdf> .– Назва з екрана

38. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років [Електронний ресурс] : проект / М-во освіти і науки. – К., 2014. – Режим доступу : http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_konserc.pdf . – Назва з екрана

39. Короткий тлумачний словник з інформатики та інформаційних систем для економістів / уклад.: Л. С. Козловська, Н. М. Поліщук. — К.: КНЕУ, 2004. — 60 с.

40. Коротков Є. Концепція якості освіти / Є. Коротков // Підручник для директора. – 2006. – № 7. – С. 4–24

41. Кравченко Л. М. Маркетинговый подход в профессиональной подготовке будущего менеджера индустрии досуга [Електронний ресурс] / Л. М. Кравченко, Н. С. Яремака // Международный научный журнал. – Режим доступу : [file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/14591822095279%20\(1\).pdf](file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/14591822095279%20(1).pdf) . – Назва з екрана

42. Кравченя А. О. Сучасні аспекти освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутніх учителів інформатики / А. О. Кравченя // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип.39, ч. 3. – С. 177–181.

43. Кравченя А. О. Якість професійної підготовки майбутніх

учителів інформатики. Теоретичний аспект/ А. О. Кравченя // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Науково-інформаційна підтримка навчального процесу : XII Всеукр. наук.-метод. конф., 25 вересня 2015 р. : – Харків : ХДУХТ, 2015. – С. 9–100.

44. Крамаренко Л. І. Система моніторингу якості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів у Нікопольському педагогічному училищі / Л. І. Крамаренко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. : Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук ; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2015. – № 2. – С. 137–141

45. Кремень В. Г. Особливості функціонування професійної освіти України / В. Г. Кремень // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2002. – №3 (4).]

46. Кречетников К. Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе : монография / К. Г. Кречетников. – М.: Госкоорцентр, 2002. – 296 с

47. Кузнецов А. А. Основные направления совершенствования методической подготовки учителей информатики в педагогических вузах / А. А. Кузнецов, С. В. Кариев // Информатика и образование. –1997. – № 5. – С. 13–20

48. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. управління : 25.00.02 / Лукіна Т. О. ; НАДУ при Президентіві України. – К., 2005. – 526 с

49. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько // Соціалізація особистості : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т імені М. Драгоманова. – К. : Логос, 2000. – Вип. 2. – С. 153–161

50. Мескон М. Основы менеджмента : учебник / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 2004. – 800 с

51. Метрологія, стандартизація та управління якістю : навч. посіб.

для студ. вищих навч. закладів / Л. П. Клименко, Л. В. Пізінцалі, Н. І. Александровська, В. Д. Євдокимов. – Миколаїв : ЧДУ імені Петра Могили, 2010. – Ч. 2. – 78 с

52. Мирзоев М. С. Психолого-педагогические признаки для прогнозирования профессиональной успешности будущих учителей информатики / М. С. Мирзоев // Педагогическая информатика. – 2004. – №2. – С. 40

53. Момот О. Економічний механізм управління якістю / О. Момот ; ДонНТУ. – Донецьк : Норд-Прес, 2005. – 383 с

54. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики: навч. посіб.: у 4 ч. / Н. В. Морзе; [за ред. акад. М. І. Жалдака]. – К. : Навчальна книга, 2003. – Ч. 1. – 254 с.

55. Морзе Н. В. Основні напрямки вдосконалення методичної підготовки вчителів інформатики в педагогічних вузах / Н. В. Морзе // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – К., 1998. – С. 215–224

56. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та семінарських занять з навчальної дисципліни «Філософія» для студентів II курсу / уклад. : О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, Ю. Ю. Калиновський ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого»– Харків. : Право, 2011. – 50 с

57. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США : автореф. дис. ... пед. наук : 13.00.04 / Нагач Марина Володимирівна ; Ун-т менеджменту освіти Академії пед. наук України. – К., 2008. – 21 с

58. Найн А. Я. Проблемы развития профессионального образования: региональный аспект / А. Я. Найн, Ф. Н. Клюев. – Челябинск : ЧИРПО, 1998. – 264 с. ,

59. Нові інформаційні технології в освіті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ittechnolog.com/statti/novi-informatsiyni-tehnologiyi-v-osviti/>.

60. Овод Ю. В. Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у системі дистанційної освіти / Ю. В. Овод // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький: ХГПА, 2011. – Вип. 9. – С. 247–251

61. Овчаров С. Актуальні проблеми професійної підготовки учителів інформатики / С. Овчаров // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка ; голов. ред. М. Степаненко. – Полтава, 2011. – С. 73–77

62. Олійник Н. Я. Педагогічні умови підвищення готовності майбутніх учителів до виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах / Н. Я. Олійник // Вісник Черкаського університету. Сер. : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Черкаси, 2012. – № 34(247). – С. 56–62

63. Онопченко С. В. До питання формування творчої особистості учителя інформатики в педагогічних ВНЗ України / С. В. Онопченко // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 18, ч. 1. – С. 183–190.].

64. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / [А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін.]. – К. : ІСДО, 1993. – 336 с

65. Отрошко Т. В. Система оцінювання технічної компетентності майбутніх учителів інформатики в процесі навчання комп'ютерних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Отрошко Тамара Вячеславівна ; Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2010. – 207с

66. Павлова Н. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя інформатики до фахової діяльності / Н. Павлова, Ю. Батишкін // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – Умань, 2011. – Ч. 3. – С. 217–224.

67. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : дис. ... д-ра пед. наук :

13.00.10 / Панченко Любов Феліксівна Луганськ ; Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2011. – 508 с

68. Петриченко Л.О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06 / Л.О.Петриченко; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка". – Луганськ, 2014. – 598 с

69. Пехота О. М. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / О. М. Пехота ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України – К.;, 1997. – 52 с, с. 3

70. Плаксий С. И. Качество высшего образования / С. И. Плаксий. – М. : Нац. ин-т бизнеса, 2003. – 654 с.

71. Показники розвитку освіти Харківщини // Підсумки розвитку освіти і науки Харківської області у 2013-2014 навчальному році та завдання на 2014-2015 навчальний рік : інформаційно-аналітичні матеріали до обл. конф. / Харківська академія неперервної освіти. – Харків, 2014. –120 с.

72. Пономарьова

73. Полубоярина І. І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в педагогічному коледжі : дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. І. Полубоярина ; Харк. нац. ун-т внутрішніх справ. – Харків, 2008. – 250 с

74. Притуленко І. В. Формування у майбутніх молодших спеціалістів з права професійних умінь з логічного структурування професійної інформації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Притуленко Іван Володимирович; Укр. інж.-пед. академія. – Харків, 2013. – 203 с

75. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами № 1415-VIII від 14.06.2016). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> . – Назва з екрана

76. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII (із змінами № 498-VIII від 02.06.2015). – Режим доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Назва з екрана

77. Прудиус Л. В. Управління якістю професійного навчання державних службовців в Україні : теоретико – організаційний аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Прудиус Леся Василівна ; Нац.академія держ. управління при Президентові України. – К., 2010. – 225 с.

78. Психологія особистості, що розвивається / под ред . А. В. Петровського . – К., 1987. – 384 с, с. 118

79. Рейковский Я. Просоциальная деятельность и понятие собственного «Я» / Я. Рейковский // Вестн. Московского ун-та. Сер. 14 : Психология. – 1981. – № 1. – С. 14–22.];

80. Роберт І. В. Сучасні інформаційні технології в утворенні : дидактичні проблеми, перспективи використання / І. В. Роберт. – М. : Школа-пресс, 1994.— 202 с

81. Романовська О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Олена Олександрівна Романовська ; Харківський нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2011. – 234 с]

82. Россоха М. Ю. Управління процесом професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери освіти : дис ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Россоха Марія Юріївна ; Черкас. нац. ун-т імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2015 . – 200 с

83. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів : ДСТУ ISO 9000:2015. – К. : Держспоживстандарт України, 2016. – 88 с. – (Національний стандарт України)]

84. Сич Т. В. Управління якістю освітньої діяльності шкіл мистецтв в сучасних умовах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Т. В. Сич ; ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Т. Шевченка» – Луганськ, 2012. – 294

85. Соколова І. В. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя за двома спеціальностями на філологічних факультетах вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. :

13.00.04 / Соколова І. В. ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2008. – 44 с.

86. Соловйов Ю. Компетентісний підхід в управлінні [Електронний ресурс] / Ю. Соловйов. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/646/>

87. Співаковський О. В. Підготовка вчителя математики до використання комп'ютера у навчальному процесі / О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1999. – № 2. – С. 9–11

88. Стельмашенко, В. П. Організаційно-педагогічні засади управління якістю підготовки фахівців в коледжах України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Стельмашенко Віталій Петрович ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2001. – 188 с.

89. Степанова І. Ю. К вопросу об обеспечении качества профессиональной подготовки будущих учителей информатики [Електронний ресурс] / І. Ю. Степанова. – Режим доступу : <http://ito.edu.ru/2007/Moscow/I/3/I-3-7119.html>. – Назва з екрана

90. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року [Електронний ресурс] : проект / М-во освіт і науки України. – К. , 2014. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/ratings/education-index/education-index-info>. – Назва з екрана.]

91. Субетто А. И. Комплексный мониторинг «Российское гражданское общество и образование» / А. И. Субетто, Н. А. Селезнева // Проблемы создания комплексного мониторинга качества образования России : итоговые документы шестого симпозиума (Москва, 24-27 сентября 1997 год). – М. : Исслед. центр пробл. качества подгот. специалистов, 1997. – 60 с

92. Тализін М. Проблеми якості освіти / М. Тализін. – К. : Наукова думка, 2006. – 112 с

93. Тарасова О. В. Сучасні концепції управління якістю продукції / О. В. Тарасова, О. В. Левицька // Економіка харчової промисловості : наук. журнал. – 2010. – № 1. – С. 24–27.].

94. Темпус-проект 544524-TEMPUS-1-2013-1-PL-TEMPUS-SMHES

«Рамка кваліфікацій в галузі наук про навколишнє середовище для українських університетів» [Електронний ресурс] : тренінг – курс : Рамки кваліфікацій : призначення, розроблення та впровадження / автори – укладачі курсу : В. М. Захарченко, Д. Г. Парменова. – 2016. – Режим доступу : http://tempus-prj.onma.edu.ua/dlzone/qantus/QFs_trein_05%2005%202016.pdf. – Назва з екрана.

95. Троценко Р. В. Принципи побудови освітнього процесу та особливості професійної підготовки студентів економічних дисциплін / Р. В. Троценко // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" : зб. наук. праць / гол. ред. В. П. Коцур. – К. : Лисенко М. М., 2014. – Вип. 35. – С. 135–143

96. Умова [Електронний ресурс] : вікіпедія [Сайт].– Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B5>. – Назва з екрана

97. Управление качеством и обеспечение качества – словарь [Електронний ресурс] : международный стандарт ИСО 9000:2015. – Режим доступу : http://www.vgpgk.vrn.ru/files/SMK/norm/GOST_R_ISO_9000-2015.pdf. – Назва з екрана

98. Управление образованием [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.fio.ru/article.php?id=103100>

99. Управління освітніми системами: навч. посіб. / сост. Л. А. Кабаніна, Н. П. Толстолуцький. – Балашов: Миколаїв, 2005. – 60 с

100. Уткина Т.И. Система менеджмента качества подготовки учителя математики [Електронний ресурс] / Т.И. Уткина //Совершенствование университетского образования в области математики и информатики в современных условиях . – Режим доступу : http://conference.osu.ru/assets/files/conf_info/conf3/15.pdf . – Назва з екрана.

101. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К., 1973. – 599 с

102. Харківська А. А. Аналіз шляхів удосконалення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики / А. А. Харківська // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. / Херсон. нац. техн. ун-т. – Херсон : Грінь Д. С., 2014. – С. 172–174

103. Харківська А. А. Моніторинг якості освіти у вищих навчальних закладах: світовий досвід [Електронний ресурс] / А. А. Харківська // Теорія і методика професійної освіти : електрон. наук. фах. вид. / Ін-т профес.-техн. освіти НАПН України. – 2016. – Вип. 9. – Режим доступу: <http://tmpe.profua.info/index.php/editions> . – Назва з екрана

104. Харківська А. А. Особливості індивідуального стилю діяльності вчителя інформатики / А. А. Харківська, А. О. Кравченя // Вісник Запорізького національного університету. Сер. : Педагогічні науки : зб. наук. пр. / голов. ред. Г. В. Локарева. – Запоріжжя . – 2013. – Вип. 3 (21). – С.80-87

105. Харківська А. А. Системний підхід та інновації в сучасній педагогічній науці / А. А. Харківська // Міжнародний науковий вісник : зб. наук. ст. за матеріалами XXVII Міжнар. наук.-практ. конф., Ужгород – Будапешт, 26-29 листопада 2013 року. – Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 8 (27). – С. 31–35

106. Харківська А. А. Якість освіти в контексті європейського вибору / А. А. Харківська // Наукові записки. Сер. : Психолого-педагогічні науки : зб. наук. пр. / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 2. – С .5–10

107. Хриков Є. М. Внутрішкільний контроль / Є. М. Хриков // Рідна школа. – 1996. – № 5-6. – С. 69–71

108. Хриков Є. М. Науково-практичний інструментарій управління якістю вищої освіти / Є. М. Хриков // Вища освіта України. Тематичний вип. : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Моніторинг якості освіти : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. / за ред. І. П. Манохи. – 2007.– Т. 3. – С. 284–289

109. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання [Електронний ресурс] / Є. М. Хриков. – Режим доступу : <http://zavantag.com/docs/2979/index-21341.html> . – Назва з екрана
110. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.
111. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. Ч.1/ Є. М. Хриков. – Х. : Компанія СМІТ, 2016. – 354с., с. 253
112. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. Ч.2/ Є. М. Хриков. – Х. : Компанія СМІТ, 2016. – 338 с
113. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Г. С. Цехмістрова, Н. А. Фоменко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005.– 280 с , с. 268
114. Шаповал М. І. Менеджмент якості : підруч. / М. І. Шаповал. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2003. – 476 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
115. Шевченко М. М. Сутність державного управління освітою [Електронний ресурс] / М. М. Шевченко.– Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20531/1/218-Shevchenko-347-348.pdf> . – Назва з екрана
116. Яременко П. С. Якість освіти в Україні / П. С. Яременко. – К. : Лібра, 2011. – 157 с
117. Яхнін Я. К. Сучасні підходи до якості освіти / Я. К. Яхнін. – К. : Наукова думка, 2010. – 143 с.
118. Яблонська Т. М. Педагогічні умови реалізації рольової перспективи в стратегії підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів / Т. М. Яблонська // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – 2012. – № 34(247) – С. 129–133
119. Якиманская И. С. Разработка технология личностно ориентированного обучения / И. С. Якиманская // Вопросы психологии. – 1995. – № 2. – С. 13–21

120. Якість [Електронний ресурс] : vseslova [Сайт]. – Режим доступу : <http://vseslova.com.ua/word/Якість-45688u> . – Назва з екрана.

121. Янко О. В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу : автореф. дис. ...пед. наук : 13.00.06 / О. В. Янко ; Луганський нац. ун-т імені Т. Шевченка. – Луганськ, 2009. – 20 с

122. Ясвін В. А. Освітнє середовище : від моделювання до проектування / В. А. Ясвін. – М. : Сенс , 2001. – 365 с

123. Gordon G. Approaches to effective internal processes to quality management: an initial analysis // Tertiary Education and Management. - Vol. 4. - No. 4. - 1998. - P. 295 – 301

124. Harvey L. External quality monitoring in the market place // Tertiary Education and Management